

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи
Кафедра педагогіки та методики початкової освіти**

**Імплементация інфомедійної грамотності
молодших школярів на уроках
мовно-літературної освітньої галузі**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

студентка 2 курсу, 613 групи
Дутчак Богдана Миронівна

Керівник:

доктор педагогічних наук,
професор **Романюк С.З.**

*До захисту допущено
на засіданні кафедри*

протокол № 4 від 12 листопада 2024р

Зав. кафедрою _____ проф. Романюк С.З.

АНОТАЦІЯ

Дутчак Б.М. Імплементація інфомедійної грамотності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі. – Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття ОР «магістр» зі спеціальності 013 (Початкова освіта). Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці, 2024. 128 с.

У кваліфікаційній роботі обґрунтовано актуальність цілісного наукового дослідження, що зумовлено потребами імплементації інфомедійної грамотності молодших школярів, оскільки широкого поширення набуває саме цифровізація освітнього процесу. Доведено, що інфомедійна грамотність молодших школярів відіграє значну роль в сучасній освіті. З'ясовано дидактичні засади імплементації інфомедійної грамотності в учнів. Окреслено можливості використання медіатекстів на уроках української мови та читання. Відповідно, метою визначено дослідити стан проблеми у практиці Нової української школи та на основі отриманих результатів і проаналізованого педагогічного досвіду розробити дидактичну систему вправ з української мови та читання в 2 класі.

Ключові слова: *інфомедійна грамотність, імплементація, медіаграмотність, медіатекст, молодші школярі, початкова школа, мовно-літературна освітня галузь.*

ABSTRACT

Dutchak B.M. Implementation of infomedia literacy of junior schoolchildren in the lessons of language and literary education. – Manuscript. Qualification work for obtaining the Master degree in specialty of 013 Special Education (Primary Education). Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. Chernivtsi, 2024. 128 p.

The qualification work substantiates the relevance of a holistic scientific study, which is due to the needs of implementing infomedia literacy of primary schoolchildren, since the digitalization of the educational process is becoming widespread. It is proved that the infomedia literacy of junior schoolchildren plays a significant role in modern education. The didactic principles of implementing infomedia literacy in students are clarified. The possibilities of using media texts in Ukrainian language and reading lessons are outlined. Accordingly, the aim is to study the state of the problem in the practice of the New Ukrainian School and, based on the results obtained and the analyzed pedagogical experience, to develop a didactic system of exercises in the Ukrainian language and reading in grade 2.

Keywords: *infomedia literacy, implementation, media literacy, media text, junior schoolchildren, primary school, language and literature education.*

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Б.М. Дутчак

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНФОМЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МОВНО- ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ.....	8
1.1. Імплементація інфомедійної грамотності як проблема наукових досліджень.....	8
1.2. Дидактичні засади імплементації інфомедійної грамотності молодших школярів на уроках української мови та читання.....	16
1.3. Робота з медіатекстами як засіб розвитку інфомедійної грамотності молодших школярів.....	26
Висновки до розділу 1.....	35
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ІНФОМЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ УНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ.....	37
2.1 Стан досліджуваної проблеми у практиці Нової української школи.....	37
2.2. Застосування медіазасобів на уроках мовно-літературної освітньої галузі як засіб імплементації інфомедійної грамотності в учнів початкових класів.....	51
2.3. Система мовних вправ для розвитку інфомедійної грамотності молодших школярів.....	55
Висновки до розділу 2.....	77
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82
ДОДАТКИ.....	92

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Посилений процес розвитку інформаційно-комунікаційних медіатехнологій у всіх сферах життя сприяв змінам у спілкуванні між людьми, що призвело до створення новішого комунікативного простору, який набув сьогодні глобальних можливостей. Комунікація перейшла у інший віртуальний вимір, який надає можливість спілкуватись одразу великій кількості людей. Щодня ми отримуємо значну кількість інформації, яка буває часто маніпулятивна і потребує критичного мислення та адекватної реакції. Якщо більша частина дорослих людей може розрізняти маніпулятивну інформацію та протидіяти їй, то діти є більш вразливіші та піддаються некерованому впливу у великому потоці інформації.

Сьогоднішні виклики змушують привертати увагу педагогів до мас-медіа, оскільки вони впливають на особистість дитини та стають засобом та джерелом дистанційної й неформальної освіти. Водночас досвід засвідчує, що медіа можуть сприяти розв'язанню проблем комунікації та адаптації. Відповідно, завданням педагогів початкової школи стає формування та розвиток медіаграмотності молодших школярів у поєднанні з умінням користуватися сучасними інформаційно-цифровими технологіями під час навчання, оскільки значну частину свого часу школярі проводять з різними гаджетами, а інформацію в більшості отримують через інтернет. Саме тому для молодших школярів важливо бути інфомедійно грамотними.

Підготовка дітей та молоді до життя в інформаційному суспільстві є одним із основних стратегічних завдань відповідно до законів України «Про освіту» (2017), Концепції впровадження медіаосвіти в Україні (2016), «Про повну загальну середню освіту» (2020), Концепції «Нова українська школа» (2016), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018) та інших нормативних офіційних документів.

Особлива увага для реалізації стратегічних завдань за нормативно-правовими документами приділяється саме навчанню української та читання

у початковій школі. Урізноманітнення роботи з текстами та застосування медіазасобів на уроках формуватиме у дітей інфомедійну грамотність на засадах компетентнісного підходу та ідей медіаосвіти. Таким чином реалізація навчальних цілей навчальних програм з курсу української мови та читання сприятиме розвитку інформаційної компетентності як основної особистої та професійної навички людини. Зазначимо, що медійна освіта не впроваджується в школах України як обов'язкова навчальна дисципліна, але її можуть інтегрувати в зміст різних навчальних предметів, у тому числі й з мовно-літературної освітньої галузі.

У цьому розумінні актуалізується проблема імплементації інфомедійної грамотності в мовно-літературній освітній галузі вивченням якої займалися такі науковці як Водолазька Т., Глазова О., Курило В., Корицька Г., Курмишева Н., Кучерук О., Матвійчук О., Устименко Т., Чейпеш І., Шуневич О., Шурхно Н., та ін.

Вивчення наукової літератури засвідчує, що проблеми медіаосвіти, медіаграмотності та інфомедіаграмотності у початковій освіті зокрема висвітлено у працях Антонова О., Ам п і л о г о в а Л., Бакка Т., Волкова Ю., Волошенюк О., Ганик О., Голощапова В., Городніченко О., Дегтярьова Г., Єфіменко А., Євтушенко Р., Іванова І., Ішутіна О., Іць С., Кожанова А., Крамаровська С., Линник О., Мелещенко Т., Нич Т., Паламар С., Пиза Г., Пономарьова К., Романова А., Савченко О., Старагіної І., Шкребець О., Черешнюк І., Шаргородська Г., Янкович О., та інші. Однак постійні зміни інформаційного суспільства та модернізація у сфері освіти продовжують породжувати нові проблеми, які потребують наукового осмислення та практичного рішення.

Отже, стан окресленої проблеми не втрачає актуальності через постійний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, що потребують освоєння здобувачами початкової освіти відповідного комплексу наскрізних знань, умінь та навичок для формування інфомедійної грамотності та відповідно знаходження шляхів її інтеграції в освітній процес., що і зумовило

вибір теми магістерського дослідження: *«Імплементація інфомедійної грамотності молодших школярів на уроках мовно літературної освітньої галузі».*

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами: «Теоретико-методологічні засади розвитку педагогічної освіти та професійної підготовки фахівців у контексті євроінтеграційних процесів».

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати дидактичну систему імплементації інфомедійної грамотності молодших школярів під час вивчення предметів мовно-літературної освітньої галузі.

Згідно з темою та метою було сформовано завдання дослідження:

- 1) на основі аналізу наукової літератури з'ясувати суть поняття «інфомедійна грамотність» та його роль в сучасній освіті;
- 2) визначити дидактичні засади імплементації інфомедійної грамотності учнів початкових класів в освітньому процесі;
- 3) дослідити стан сформованості інфомедійної грамотності молодших школярів у практиці початкової школи;
- 4) запропонувати дидактичну систему імплементації інфомедійної грамотності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

Об'єкт дослідження: процес імплементації інфомедійної грамотності молодших школярів.

Предмет дослідження: дидактична система імплементації інфомедійної грамотності учнів початкових класів на уроках української мови та читання.

Методи дослідження:

- теоретичні (вивчення нормативно-правових документів, аналіз і узагальнення методичної, навчально-методичної, та психолого-педагогічної літератури, систематизація теоретичного та практичного матеріалу;
- емпіричні (анкетування, спостереження).

Експериментальна база дослідження: Ліцей №13 Івано-Франківської міської ради, м. Івано-Франківськ.

Теоретичне значення отриманих результатів дослідження полягає у науковому обґрунтуванні сутності поняття «інфомедійна грамотність», з'ясуванні теоретичних основ дидактичної системи імплементації і формування навичок інфомедійної грамотності молодших школярів у процесі навчання мовно-літературної освітньої галузі.

Практичне значення одержаних результатів дослідження. Розроблені дидактичні матеріали дипломної роботи можуть бути використані вчителями початкової школи у процесі імплементації інфомедійної грамотності на уроках мовно-літературної освітньої галузі, студентами спеціальності 013 «Початкова освіта» закладів вищої освіти для підготовки до занять з методики навчання української мови, а також у закладах післядипломної освіти.

Структура і обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається з вступу, двох розділів, висновків, загальних висновків, списку використаної літератури (83 позиція), 5 додатків. Повний обсяг роботи – 114 сторінок, з яких 78 сторінок основного тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНФОМЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

2.1. Імплементація інфомедійної грамотності як проблема наукових досліджень

Сьогодні розвиток та використання різних медіатехнологій вносить значні зміни у звичне спілкування людей, яке має важливе значення для передачі інформації та налагодження соціальних контактів. У зв'язку із цим комунікативний простір розширився, а спілкування тепер здійснюється і через різні види медіа такі як телебачення, радіо, відео, друковані видання та Інтернет. У процесі отримання різної інформації із медіа, яка може бути як корисною так і неправдивою, відбувається великий вплив не тільки на дорослих, а й на дітей молодшого шкільного віку, які набагато частіше користуються смартфонами та ще не вміють розрізняти медіа і фільтрувати інформацію. Тому надважливим є навчити школярів сприймати, аналізувати трансльовану інформацію і мудро використовувати її у своїй життєдіяльності. Сприяти таким навичкам/умінням покликана медіаосвіта.

За Концепцією впровадження медіаосвіти в Україні, яка набула чинності з 2010 року зазначається, що медіаосвіта є частиною освітнього процесу та спрямована на формування в суспільстві медійної культури, підготовку дитини до ефективної та безпечної взаємодії із сучасною системою медіа, включно з традиційними та сучасними медіа із урахуванням розвитку інформаційних технологій [24].

У Концепції загальної середньої освіти зазначено: «Освіта XXI століття – це освіта для людини XXI століття, це час переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, у якому якість людського потенціалу, рівень освіченості й культури всього населення

набувають вирішального значення для економічного і соціального поступу країни» [48]. Згідно цього вирішальне значення у навчанні молодших школярів має не тільки уміння користуватись інноваційними технологіями, а й уміння сприймати, аналізувати, критично оцінювати та використовувати отриману інформацію. Відповідно результатом процесу розвитку умінь працювати з інформацією є формування інфомедійної грамотності у молодших школярів на уроках української мови та читання.

Відповідно до Закону України «Про освіту» та Концепції НУШ, сьогодні початкова школа має підготувати молодших школярів до життя, сформувавши у них практичні навички для розв'язання актуальних проблем, які постійно містяться в інформаційному просторі. Відповідно до цього у сучасному світі де інформація відіграє ключову роль, дитина повинна вміти її критично оцінювати, розуміти, яким джерелам варто довіряти, а яким ні, знати, що таке фейкові новини та як вберегти себе від маніпуляцій у них. Молодші школярі постійно взаємодіють з інформаційним простором через різні девайси, телебачення, рекламу, відповідно вже в початковій школі вони повинні знати, що таке медіаграмотність.

Відповідно до вимог Державних стандартів початкової освіти першочерговим завданням саме мовно-літературної освіньої галузі (українська мова та читання) стає формування у школярів комунікативних навичок розумно та грамотно користувалися мовними засобами в різних ситуаціях життя і галузях спілкування [12, 11]. У ньому описується формування складників інфомедійної грамотності молодших школярів під час навчання, хоча сама назва «інфомедійна грамотність» не використовується.

Згідно реформи Нової української школи та Закону України «Про освіту» (2017 р.) інфомедійна грамотність як навичка роботи з інформацією та продуктивною комунікацією визначається наскрізним умінням, що надає здобуття всіх ключових компетентностей здобувача освіти. Зокрема, у Законі «Про освіту» прописано, що «метою повної загальної середньої освіти є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює

себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності» [5, с. 6;].

У Концепції Нової української школи зазначається, що однією з десяти компетентностей є інформаційно-цифрова. Це передбачає здатність впевнено в тому числі і критично використовувати інформаційно-комунікаційні технології для пошуку, створення, обміну власної та аналізу отриманої інформації, а також інформаційна та медіаграмотність, основи програмування, алгоритмічного мислення, навичок безпечної поведінки в Інтернеті та кібербезпеки. Також розглядається етика використання інформації (авторське право, інтелектуальна власність) [25].

На важливості окреслених навичок у мовно-літературній освітній галузі наголошується й в Державному стандарті початкової освіти. У ньому ж прописані вимоги щодо результатів навчання учнів до яких віднесли уміння взаємодіяти та спілкуватись із іншими в усній та письмовій формі дотримуючись літературних норм; сприймати і використовувати інформацію для досягнення власних цілей; отримуючи інформацію з різних джерел думати критично, аналізувати та оцінювати її для збагачення власного досвіду; висловлювати власні думки та почуття; досліджувати власне мовлення та використовувати для власної мовної творчості [12]. Подані обов'язкові очікувані результати орієнтовані на формування відповідних базових умінь, досвіду в межах мовно-літературної освітньої галузі, що відіграє важливу роль в освітньому процесі.

Перелік знань, навичок і вмінь з інфомедійної грамотності, якими слід оволодіти учням початкових класів, також узагальнено в очікуваних результатах навчання за змістовою лінією «Досліджуємо медіа» в мовно-літературній освітній галузі в типових освітніх програмах НУШ за керівництвом Р. Шияна та О. Савченко [62].

Із аналізу нормативно-правової бази та зважаючи на думку Мелексісцевої Н. та Ковальчук Н. ми можемо сказати, що сьогодні першочерговим завданням вчителя є перетворити всі недоліки впливу ЗМІ в сильні сторони учнів початкової школи. Тобто педагог може «використовувати хобі дитини у сфері інформаційних технологій, щоб спрямувати це захоплення в потрібне русло і використовувати гаджети помічником освітнього процесу». Таким чином педагоги мають показувати різноманітність та багатосторонність медіа не тільки як можливості розваг, але й освітні [10].

Звертаючись до праць науковців, а саме Іванової В., Волошенюк В., Волкової Ю. і «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні», які пояснюють зміст медіаосвіти, не було виявлено єдиного узгодженого підходу до тлумачення поняття «інфомедійна грамотність», проте паралельно вживають терміни: «медіаграмотність», «медіаінформаційна грамотність», «цифрова грамотність». Водночас у науковій літературі функціонують кілька понять на позначення результату медіаосвіти: «медіаграмотність», «інфомедійна грамотність», «медіакомпетентність», «медіакультура» тощо.

Поняття інфомедійної грамотності є відносно новим для української наукової спільноти та українського суспільства порівняно із медіаграмотністю, тому потребує більшого обґрунтування і пояснень. Вперше в українських наукових дослідженнях інтегроване поняття «інфомедійна грамотність» почало з'являтися у 2017 році під час реалізації проєкту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» за підтримки Ради міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX), Посольства США та Посольства Великої Британії в Україні, у партнерстві з МОН України та Академією української преси (АУП). Сам проєкт передбачав імплементацію інноваційних методик навчання в освітній процес для розвитку інфомедійної грамотності, що дозволяв забезпечити компетентнісний підхід до освіти на високому рівні, зокрема через навчання критичного мислення під час сприйняття інформації, дидактичні акценти у роботі з матеріалами шкільних предметів, підвищення

залученості здобувачів освіти до пошуку та обговорення інформаційного контенту, групових вправ та проєктної діяльності [39].

За загальною концепцією ЮНЕСКО, медіа та інформаційна грамотність (МІГ) як одне цілісне поняття охоплює три часто чітко розмежовані, але такі пов'язані виміри: медіаграмотність, інформаційну грамотність та ІКТ/цифрову грамотність [79]. Зміст цього поняття розвивається в напрямку до комплексного поняття, яке охоплює інформацію, медіа та технології як складники й відображає цілі, завдання МІГ.

Як вже зазначали вище, ширше використання має термін «медіаграмотність», який включає у себе подібний набір навичок як до інформаційної грамотності (здатність виділяти релевантну інформацію, адекватно сприймати та критично оцінювати медіа контент та медіаповідомлення), так і до комп'ютерної грамотності (здатність використовувати інформацію та технології, створювати власний контент для самовираження та спілкування). О. Матвійчук зазначає, що інформаційна та медійна грамотність не розвиваються швидко – це тривалий та динамічний процес, зв'язаний із накопиченням досвіду та практики [32].

Розглядаючи медіакомпетентність у співвідношенні понять ми розуміємо, що це є здатністю особистості, яка зводиться до взаємодії комплексу знань, навичок, вмінь та включає в себе вибір, відбір, аналіз, інтерпретацію, критичну оцінку, створення та передачу власних медіапродуктів іншими методами [32].

Так, Чернікова Ю. та Ішутіна О. розглядають медіаграмотність як можливість допомогти учням початкової школи «навчитись використовувати різноманітні медіа» та надає «здатність розрізняти ці різновиди медіа, оскільки це є основою для розвитку їх уявлень про медіаосвіту як ефективного інструменту для розвитку творчої, самостійної та критично мислячої особистості в умовах постійного збільшення інформаційного потоку» [23].

Гудима Н., Мелекесцева Н. та Ковальчук О. зазначають, що основною ціллю навчання медіаграмотності молодших школярів є розвиток

медіакомпетентності, зокрема формування вміння розуміти, аналізувати та критично оцінювати зміст медіапродуктів, використовувати медіа в навчальному процесі та під час дозволу, а також створювати власний авторський контент для Медіа [10].

У праці Путята Г. виділяють три основні підходи в яких розглядають взаємозв'язок між медіаграмотністю, інформаційною грамотністю і цифровою грамотністю. У межах першого підходу формування інформаційної грамотності розглядається як ширша сфера для навчання, а дві інші включені в неї як складові частини. За другим підходом, інформаційна грамотність та цифрова грамотність є частинами медіаграмотності як ширшої сфери. З сторони третього підходу найбільшою сферою вважається цифрова грамотність, що включає інформаційну та медіаграмотність [78]. Аналізуючи усі три підходи можна сказати, що все ж інфомедійна грамотність це набагато ширше поняття і включає у себе навички та уміння з медіаграмотності, інформаційної та цифрової грамотності.

Аналіз джерельної бази серед науковців, які досліджували проблему інфомедійної грамотності ми звернули увагу на думку Курмишової Н., яка вважає, що інфомедійна грамотність це «уміння сприймати інформацію на основі критичного мислення і створювати медіапродукти, ураховуючи динамічність подій навколишнього світу та спираючись на аналіз і оцінку медіатекстів відповідно до контексту функціонування медіа, а також до використання кодових і репрезентаційних систем». [29]

За словами Кучерук О. інфомедійна грамотність як процес включає декілька складових, що інтегруються, таким чином вона трактує його як «інтегроване особистісне утворення, що поєднує інформаційну грамотність і медіаграмотність; як результат медіаосвітніх практик, спрямованих на критичне сприйняття, аналіз, оцінювання інформації, на формування захисту від токсичного контенту, дезінформації, маніпуляцій та на комунікацію, самовираження особистості за допомогою медіа» [78, с. 255].

Інфомедійна грамотність, за Городецькою О., пояснюється «як комплексний результат формування умінь аналізу інформації й розвитку критичного мислення особистості щодо сприйняття медійних текстів, що сприяють його самостійності і незалежності від наявних стереотипів, надають можливість опиратися маніпулятивному впливу контенту на свідомість, а також зберегти здатність у різних ситуаціях залишатися високоморальною, культурною й духовною особистістю» [9, с. 420].

Науковці Шейбе С. та Рогоу Ф. більш схильються розглядати інфомедійну грамотність як рівень медіакультури, пов'язаний зі здатністю використовувати інформаційно-комунікаційні технології, вміння самовиражатися і спілкуватися за їх допомогою, усвідомлено сприймати та критично аналізувати інформацію, розрізняти реальність та її віртуальну симуляцію, розуміти, як медіа формують сприйняття реальності, а також осмислювати власні стосунки, міфи і механізми контролю [72].

Зважаючи на думку Слижук О., варто зазначити, що інфомедіна грамотність як результат поєднує у собі основні елементи освіти, які розвивають учнівські навички роботи із різноманітними типами інформації, а також застосування різних медіазасобів під час навчання та для задоволення власних потреб [55].

За Ішутіною О. інфомедійна грамотність молодших школярів розглядається як набір компетентностей, потрібних для усвідомленої та активної участі в житті медіасуспільства. Так, дослідниця умовно виділила в компетентності з медіаграмотності чотири основні групи: розуміння медіа, комунікація через медіазасоби, використання медіаресурсів і здатність досягати своїх цілей за допомогою медіа [23].

На думку Водозаської Т. та Курмишевої Н. інфомедійну грамотність можна розглядати як основну компетентність, яка проявляється перш за все через сукупність характеристик критичного мислення [5, с. 5].

Аналіз наукових досліджень свідчить про вживання терміна «інфомедійна грамотність» як рівнозначного медіаінформаційній

грамотності, це виявляється в тому, що вони позначають відносно однакову сутність. Науковці Семенов О., Пономаренко Н. та інші характеризують інфомедійну грамотність опираючись на рекомендації проєкту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність». Відповідно у власних наукових працях визначають також складові компетентності, які інтегруються та відповідають Державному стандарту початкової освіти. До них відносять (див. Додаток А): критичне мислення, інформаційну та медійну грамотність, соціальну толерантність, цифрову безпеку, візуальну грамотність, стійкість до впливів, фактчекінг, інноваційність, розвиток креативності [5].

Узагальнюючи погляди науковців визначено, що інфомедійна грамотність – це сукупність навичок, умінь, знань, які допомагають людині ефективно працювати з інформацією, медійними ресурсами та технологіями. Вона включає вміння знаходити, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію з різних джерел, аналізувати, а також створювати та поширювати власні інформаційні та медійні продукти. Ці навички є важливі для забезпечення обізнаності, захисту від дезінформації та активної участі у сучасному інформаційному суспільстві. Інфомедійна грамотність дає можливість людині бути не тільки споживачем, але і активним творцем інформаційних повідомлень для самовираження.

Таким чином можна сказати, що імплементація, тобто впровадження інфомедійної грамотності в програму шкільного курсу української мови, дозволить суттєво модернізувати зміст і методи мовної освіти. Сучасні учні, які активно використовують соціальні медіа, завдяки імплементації цих засобів у навчальний процес, отримають можливість набути цінний досвід застосування медіа для навчання та особистісного розвитку. Застосування сучасних медіазасобів в мовній освіті збільшить зацікавленість у пошуку та передачі інформації, її критичному осмисленні, практичному та творчому використанні, а також у читанні, слуханні, інтерпретації медіатекстів, розповіданні історій, спілкуванні та навчанні.

2.2. Дидактичні засади імплементації інфомедійної грамотності молодших школярів на уроках української мови та читання

Формування інфомедійної грамотності молодших школярів є важливим та невід'ємним аспектом сучасної освіти. Особливе значення це має під час навчання української мови та читання, де учні вчаться працювати з текстами, розуміти їхній зміст і структуру, а також аналізувати та інтерпретувати прочитане.

Варто зазначити, що учні початкових класів характеризуються високою пізнавальною активністю та інтересом до нових знань. Вони швидко засвоюють нову інформацію, але не мають достатньо розвинених критичних навичок для її аналізу та оцінки. Ці особливості потребують спеціальних підходів до навчання, які мають сприяти розвитку критичного мислення та навичок роботи з інформацією.

Згідно з дослідженнями, діти молодшого шкільного віку краще сприймають інформацію через інтерактивні та візуальні методи навчання [77]. Вони мають розвинену уяву та почуття до емоційного сприйняття, що робить літературні твори та медіаресурси ефективними інструментами для розвитку інфомедійної грамотності.

Погоджуємось із твердженнями Єфіменко А. та Ішутіна О., що мовно-літературна галузь створює широкі можливості для застосування медіатехнологій на уроках. Також вони виокремлюють, що головним завданням педагога в освітньому процесі є створення таких умов, які дають учням можливість максимально пов'язати літературу з реальними життям [14].

Одним із ключових завдань уроків мовно-літературної освітньої галузі є формування не лише базових знань, твердих навичок, але й уміння працювати з різного роду інформацією, тобто формувати інфомедійну грамотність. Молодший школяр має орієнтуватися в інформаційному просторі; знати норми культури комунікації в інформаційному просторі й способи протидії та захисту від шкідливих впливів у ході масової комунікації; розуміти базові

принципи роботи різних видів масмедіа та медіа загалом; уміти відрізняти інформацію за ступенем впливу на людину, оцінювати та аналізувати медійні повідомлення; користуватися та розшифровувати за кодовану в медіаконтенті інформацію; збирати, зберігати, обробляти, та передавати медіаінформацію із медійних джерел; створювати самостійно різні медіаповідомлення [39].

Для розвитку інфомедійної грамотності молодших школярів важливу відіграє роль реалізація Концепції впровадження медіаосвіти в початковій школі, яка передбачає створення системи шкільної медіаосвіти та інтеграцію в курс української мови та читання. До основних методів впровадження медіаосвіти в освітній процес відносять комплексний підхід, який інтегрує два компоненти:

1. Застосування медіа (текстів, медіапродуктів як прикладів медіа, в тому числі й аудіовізуальних та візуальних засобів) .
2. Мета, цілі, завдання та ідеї медійної освіти.

О. Кучерук розглядає медіаосвітній підхід до мовної освіти як комплексну систему процесів створення, засвоєння, інтерпретація та створення медійного контенту на основі медіа матеріалів. Таким чином, інформація розглядається як ключовий елемент педагогічної системи медіаосвіти, що підкреслює важливість розробки нових методик для ефективного засвоєння медіаінформації. Основою медіаосвітнього підходу є діяльність у медіа, яка готова підготувати особистість до життя в умовах інформаційного простору [39] .

У процесі вивчення української мови та читання дослідниця вважає, що медіаосвітній підхід є методичним орієнтиром для організації мовної освіти на основі медіаосвітніх принципів та технологій, які допомагають формувати в учня мовної особистості з вмінням критично сприймати медіатексти [31].

Водночас даний підхід до мовно-літературної освіти потребує врахування основних принципів медіаосвіти, визначених у Концепції, а саме:

- «Принцип особистісно орієнтованого навчання (спрямування на актуальні медіапотреби учнів, урахування їхніх вікових, індивідуальних та

соціально-психологічних особливостей, наявних медіауподобань і рівня сформованості медіакультури особистості)»;

- «Принцип перманентного оновлення змісту (постійне оновлення медіаосвітнього змісту відповідно до розвитку технологій, змін у системі масмедіа, стану медіакультури суспільства та окремих його верств»;

- «Принцип орієнтації на розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (спирається на передові досягнення інформаційно-комунікаційних технологій, використовує їх для організації роботи медіапедагогів та учасників освінього процесу)»;

- «Принцип пріоритету морально-етичних цінностей (спрямований на захист суспільної моралі і людської гідності, протистоїть жорстокості і різним формам насильства, сприяє утвердженню загальнолюдських цінностей)»;

- «Принцип пошанування національних традицій (спрямовано на розвиток національної культури, сприяє зростанню престижності україномовного спілкування)»;

- «Принцип патріотизму (формування і зміцнення національної ідентичності, формування свідомої громадянської патріотичної позиції особистості за допомогою застосування різноформатного медіаконтенту відповідного змісту)»;

- «Принцип громадянського спрямування (медіаінформаційна грамотність громадян перетворюється на важливий складник політичної культури суспільства)»;

- «Принцип естетичної наснаженості (використання досягнень сучасного мистецтва, естетичне виховання засобами образотворчого мистецтва, музики, художньої літератури, кіно, фольклорних практик)»;

- «Принцип продуктивної мотивації (творче сприймання медіа і розвиток здатності учня створювати власний різножанровий медіапродукт з метою подальшого використання його в спільноті, на фестивалях, конкурсах тощо)» [24].

Відповідно до цього сучасний учитель початкових класів задля успішного навчання та засвоєнню інфомедійної грамотності молодших школярів повинен вміти якісно організувати освітній процес у початковій школі, створити відповідні умови для формування учнів мотивації до навчання [43].

Так, Бакка Т., Голощапова В., Дегтярьова Г., та інші, розглядають інноваційні практики інтеграції медіаосвіти в навчальні предмети, в тому числі й у курс української мови 1 класу під час «Навчання грамоти» молодших школярів. Також завдяки прописаних комплексних вправ у посібнику діти, які тільки прийшли до школи зможуть ознайомитись із медіасловничком, дізнатись, що таке інформація та її першоджерело, а ще в ігровому форматі навчатись спілкуватись із іншими. Під час таких занять відбувається пояснення термінів і понять у формі зрозумілій для дитини [34].

Згідно нормативних вимог учень за рівнем загальноосвітньої підготовки має аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати та уміло використовувати інформацію у текстах та медіатекстах різних жанрів; сприймати тексти як спосіб для поповнення емоційного та чуттєвого досвіту; обговорювати форму та змістове наповнення медіатекстів за допомоги вчителя; висловлювати погляди та думки щодо опрацьованих медіатекстів; малювати та добирати малюнки, світлини на основі тексту, відтворювати графічно інформацію; створювати медійні продукти застосовуючи набуті знання [25].

Слід зазначити, що системна робота для розвитку даних навичок у молодших школярів в Україні включає реалізацію Закону України «Про освіту», Державного стандарту початкової освіти, Концепції впровадження медіаосвіти в Україні та створених Типових освітніх програм початкової школи, які є нормативною базою для втілення медіаосвіти та інфомедійної грамотності молодших школярів.

Забезпечення досягнення окреслених цілей покликані типові освітні програми, які були запропоновані Міністерством освіти та науки для 1-2 класів

і для 3-4 класів [40]. У кожній із двох освітніх програм початкової школи розроблених за авторською командою під керівництвом Шияна Р. та авторською командою під керівництвом Савченко О. було виокремлено змістову лінію «Досліджуємо медіа».

Згідно з нею учні мають здобути навички, які поєднуються із умінням користуватись та створювати медійні продукти. Як зазначає О. Антонова «інтегрована в початкову школу, медіаосвіта допомагає школярам критично мислити, учитися шукати й перевіряти інформацію, аналізувати медіаповідомлення і самостійно створювати медіапродукти» [2].

Аналізуючи типові освітні програми видно те, що вони відрізняються структурою, так у О. Савченко прописані очікувані результати для кожного класу з двох циклів – 1-2 та 3-4 класів, а от у програмі Р. Шияна виділені очікувані результати комплексно для 1-2 та 3-4 класів та запропонований навчальний зміст, який може використати педагог.

Не дивлячись, що освітні програми відрізняються структурою, все ж таки в них є і спільне. Розглянемо мету змістової лінії «Досліджуємо медіа» у кожній Типовій освітній програмі:

- За О. Савченко передбачається формування та розвиток вмінь аналізувати, критично оцінювати та інтерпретувати отриману інформацію в медіатекстах, використовувати її для поповнення свого досвіду, а також набуття навичок створення медіапродуктів [59, 60].

- За Р.Б. Шияна передбачається знайомство молодших школярів з основами медійної грамотності. Учням надається та формується певне бачення щодо межі між світом засобів масової інформації і реальним світом в якому вони живуть. Діти навчаються аналізувати, оцінювати та пояснювати зміст медіатекстів сприймаючи їх у вигляді новин, газет, журналів, мультфільмів, фільмів, фотографій, ілюстрацій, зовнішньої реклами та інших, а також вчать створювати власні прості медіапродукти. Пропонується розглядати змістову лінію як інструмент для активного критичного освоєння комунікативного медіасередовища [61, 62].

Порівнюючи Типові програми доцільно зіставити дані в одній таблиці (див. таблицю 1.1).

Таблиця 1.1

**Порівняльна таблиця очікуваних результатів змістової лінії
«Досліджуємо медіа» у Типових освітніх програмах**

Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. [60, 59]	Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. [61, 62]
1 клас	1-2 клас
• <i>сприймає</i> зміст і форму простих медіапродуктів (малюнки, світлини, комікси, дитячі журнали, мультфільми тощо), бере участь в їх обговоренні; • <i>бере участь</i> в обговоренні змісту і форми медіапродуктів; • <i>розповідає</i> про свої враження від прослуховування перегляду медіапродуктів;	• <i>обговорює</i> зміст і форму простого медіатексті (світлини, фотоколаж, листівка, мультфільму), виявляє (з допомогою вчителя\вчительки) очевидні ідеї у простих медіатекстах; • <i>спостерігає</i> за використанням кольору, музики, анімації в медіатексті; • <i>визначає</i>, кому і для чого призначений медіатекст; • <i>визначає</i> тему і головну думку простих візуальних медіатекстів; • <i>висловлює</i> власні думки і почуття з приводу прослуховування\переглянутих простих медіатекстів (світлин, мультфільми, комп'ютерні ігри, реклама тощо); • <i>висловлює</i> власні думки і почуття з приводу прочитаних простих медіатекстів (комікси, дитячі журнали, реклама тощо); • <i>створює</i> прості аудіальні медіапродукти (презентує роботу
2 клас	
• <i>сприймає й обговорює</i> прості медіапродукти; • <i>обговорює</i> зміст і форму простих медіапродуктів, розповідає, про що в них ідеться; • <i>визначає</i>, кому і для чого призначений медіапродукт; • <i>пояснює</i> зміст вербальної і невербальної інформації в медіапродуктах; • <i>висловлює</i> свої думки і почуття з приводу прослуханих/переглянутих	

Продовження таблиці 1.1

медіапродуктів (дитячих журналів, коміксів, реклами);	групи, робить оголошення зі сцен, повідомляє новини через
---	---

• <i>створює</i> прості медіапродукти (листівка, смс-повідомлення, фотоколаж тощо) з допомогою інших осіб.	гучномовець тощо) з допомогою вчителя/вчительки, зважає на мету й аудиторію; • <i>створює</i> прості візуальні медіапродукти (фото, листівки, комікс, книжечка, стіннівка, колаж тощо) з допомогою вчителя/вчительки, зважає на мету й аудиторію.
3 клас	3-4 клас
• <i>сприймає</i> доступні медіатексти; • <i>визначає</i> мету простих медіаповідомлень; • <i>інтерпретує</i> медіаповідомлення на основі власного досвіду; • <i>виділяє</i> цікаву для себе інформацію; • <i>намагається виявити</i> приховану інформацію в медіатекстах; • <i>пояснює</i> свою реакцію на медіаповідомлення (як буде реагувати у відповідь); • <i>створює</i> прості медіапродукти (листівка, смс-повідомлення, фотоколаж, книжечка тощо); • <i>пояснює</i>, кому і для чого призначені створені ним медіапродукти.	• <i>визначає</i> мету простого медіатексту (усна реклама, аудіокнига, мультфільм, комп'ютерна гра), пояснює, кому він адресований; • <i>визначає</i> правдоподібність описаних подій і тверджень з медіатексту, виходячи з власного досвіду; • <i>визначає</i> роль елементів форми (голос, музичний супровід, фонові шуми, кольори, спецефекти тощо) для розуміння змісту; • <i>розрізняє</i> факти й судження в простому медіатексті, виокремлює цікаву для себе інформацію; • <i>описує</i> враження від змісту і форми медіатексту; • <i>висловлює</i> власні погляди на події, явища, предмети, цінності, представлені, в простому медіатексті; • <i>оцінює</i> вплив на власне сприйняття окремих елементів медіатексту;
4 клас	
• <i>сприймає</i> критично доступні медіатексти; • <i>визначає</i> мету й цільову аудиторію окремих медіапродуктів;	
Продовження таблиці 1.1	
• <i>декодує (тлумачить)</i> повідомлення у простих	• <i>пояснює</i> , чи змінилось під впливом медіатексту власне уявлення або

медіатекстах, виявляє очевидні ідеї; • <i>висловлює</i> власні погляди на події, явища, предмети, цінності, представлені і медіатексті; • <i>пояснює</i>, чи змінилися під впливом медіатексту власні уявлення або думки про предмет повідомлення, як саме; • <i>створює</i> прості медіапродукти, враховує мету й аудиторію; • <i>обговорює</i> (в парі чи групі) враження від створеного медіапродукту.	думки про предмет повідомлення і як саме; • <i>створює</i> прості аудіальні медіапродукти (презентує роботи групи, робить оголошення зі сцени, повідомляє новини через гучномовець тощо) самостійно та в групі; • <i>створює</i> прості візуальні медіапродукти (фото, листівка, комікс, книжечка, стіннівка, колаж тощо) самостійно та в групі, враховує мету й аудиторію; • <i>створює</i> прості аудіовізуальні медіатексти (відеозапис виступу, вистави, екскурсії, інтерв'ю) з допомогою вчителя/вчительки, враховує мету й аудиторію; • <i>використовує</i> різні форми презентації простих медіатекстів.
---	---

Якщо звернути увагу на очікувані кінцеві результати в 2 та 4 класів у межах двох циклів навчання можна відмітити, що дві програми охоплюють всі обов'язкові результати Державного стандарту початкової освіти та приділяють належну увагу роботі з різними медіатекстами.

У типових освітніх програмах з мовно-літературної освітньої галузі, за керівництвом Савченко О. так само як, і створеній під керівництвом Шияна Р. змістовна лінія «Досліджуємо медіа» відрізняється також й у тому, що у освітній програмі Р. Шияна ширше розкривається поняття медіаграмотності учнів і вживається термін «медіатексти». В загальному, типова програма за Шияном Р. описує детальніше діяльнісний підхід у навчанні молодших школярів, а от типова програма за Савченко О. спрямована значно на теоретичне освоєння учнями матеріалів, ніж на практичне.

І. Сарагіна виділила, що в типовій освітній програмі створеній за керівництва Шияна Р. направляє педагога в тому на що потрібно звернути увагу при аналізі медіатексту, а саме, наприклад додавати в роботу з медіатекстами фонових шумів, кольорів, голосу, музики тощо, а ще рекомендує вчителю приділяти увагу розвитку критичного мислення під час роботи з медіатекстами, визначати правдивість подій і тверджень у медіатексті, виокремлювати де описується факт і де судження [56].

Пономарьова К. зазначає, що під час реалізації даної змістової лінії в учнів формується вміння сприймати медійні продукти, обговорювати їхній зміст і форму, розуміти про що вони та для кого і для чого цей медіапродукт призначений, уміти інтерпретувати зміст інформації, висловлювати думки щодо різного виду медіапродуктів (комікси, відео, реклама, журнали), робити прості медіапродукти [46].

Для реалізації типових навчальних програм вчителям Путята Г. рекомендує різні підходи до навчання: дослідницький, проблемний, навчання у співпраці, контекстний, комплексний. А також такі методи як, метод спостереження, метод створення контенту, метод моделювання, метод кейсів на основі вивчення ситуацій, метод критичного дослідження, метод контекстного аналізу, метод діалогового дослідження, метод проєктів [75, 78].

Крім зазначених типових освітніх програм у ліцях використовується рекомендована МОН навчально-методична література, тобто підручники та посібники з української мови та читання в яких має реалізовуватись окреслена нами змістова лінія «Досліджуємо медіа» та відповідно має включати завдання та вправи націлені на розвиток та імплементацію інфомедійної грамотності.

Зважаючи на те, що надалі дослідження буде проводитись серед другокласників для аналізу були обрані відповідні сучасні методичні посібники. За ними було визначено, що виокремлених завдань та рекомендацій для комплексної імплементації інфомедійної грамотності в учнів початкової школи з української мови та літературного читання зустрічається дуже рідко, лишень у тих, які були розроблені у рамках проєкту

«Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність». Часто автори використовують майже однакові медійні продукти, котрі потрібно засвоїти учнем під час вивчення української мови та читання, а саме: листівки, комікси, дитячі журнали, фотоколажі. Проте у підручниках, розроблених за типовою програмою за Р. Шияна, наявність медіатекстів трохи збільшується, а ще появляються елементи створення відеоматеріалів та аудіоматеріалів, кіноафіш, сценаріїв до мультфільмів.

Аналізуючи підручники Пономарьова К., Савченко О. [65, 66], Іщенко О. та Логачевської С. [67], Захарійчук М. та Богданець-Білокаленко Н. [17] Наумчук М., Наумчук В. та Коник Н. [41] Остапенко І. [64] виявлено завдання, які надають можливість взаємодіяти на уроках через підручники із медіапродуктами, медіатекстами та створювати їх. (див. Додаток Г, рис. Г.1.1, Г.1.2, Г.1.4, Г.1.5, Г.1.6).

У підручниках Кравцової Н., Романової В. та Савчук А. [26], Вашуленко М., Дубовик С. [4] ми виявили, що здебільшого переважає робота з QR-кодами, які потребують мобільних пристроїв для зчитування (див. Додаток Г, рис. Г.1.3). Переходячи за посиланнями школярі можуть дивитись цікаві та корисні відеоролики, мультфільми, виконувати завдання та вправи з розвитку мовлення, працювати з ілюстраціями та картинками, аудіозаписами. А от у підручнику Варзацької Л. та Трохименко Т. [3] дуже мало завдань спрямованих на розвиток інфомедійної грамотності молодших школярів.

У загальному навчальна література має наявність медійних завдань, які надають можливість вчителю на уроках української мови та читання використовувати колективну, групову й індивідуальну форми навчальної діяльності школярів для роботи із медіатекстами, оцінювання та перегляд анімацій, знаходження рішень морально-етичних завдань, створення різних схем і таблиць за прочитаними текстами, виготовлення різних видів реклами, афіш, листівок.

Можна зробити висновок, що більшість підручників з української мови та читання більшою мірою враховують типові освітні програми із

застосуванням змістової лінії «Досліджуємо медіа», але потребують все ж додаткову включеність з боку вчителя. На нашу думку, на вчителя покладається відповідальна місія імплементації інфомедійної грамотності у вигляді доповнення комплексу вправ, які подані у підручниках різними завданнями.

Враховуючи окреслені дидактичні засади, можна сказати, що розуміння навчальних програм, державних вимог та вибір навчально-методичної літератури надає педагогу орієнтири для імплементації інфомедійної грамотності у молодших школярів під час вивчення мовно-літературної освітньої галузі. Таким чином ми розуміємо, що процес розвитку інфомедійної грамотності є тривалим процесом, який потребує максимальної включеності педагога оскільки саме від нього залежатиме чи будуть реалізовані цілі, принципи медіаосвіти та виконані вимоги Державного стандарту початкової освіти. Учитель враховує вікові особливості учнів, вибирає дидактичні підходи та методи, розробляє чи підбирає відповідний навчально-методичний інструментарій для успішного розвитку інфомедійної грамотності та сприяє якісному проведенню освітнього процесу для отримання очікуваних результатів.

2.3. Робота з медіатекстами як засіб розвитку інфомедійної грамотності молодших школярів

У Державному стандарті початкової освіти виділено результати учіння з української мови та читання, які спрямовані на розвиток вмінь виокремлювати, добирати, оцінювати критично, аналізувати, інтерпретувати отриману інформацію з медіатекстів і використовувати її для збільшення власного досвіду, а ще розвиток навичок створювати власні медіатексти та взаємодіяти з іншими у реальному часі (режим онлайн) для передачі інформації [12].

Зазначимо, що тексти з якими стикаються сучасні діти в навколишньому медіапросторі, надзвичайно різні не лише за жанром, стилем, а й за

способами сприйняття людиною: деякі тексти дитина читає (текст без малюнків), деякі дитина читає та розглядає (комікс, ілюстрації), якісь учень слухає (аудіокнига або аудіовистава), а деякі розглядає та слухає (мультфільм, кіно). Мова йде про візуальні, аудіальні та аудіовізуальні медіа.

Антонова О. зазначає, що «медіатекст» це є текстове повідомлення, яке подане у різних медіа: рекламі, інтернеті, телепередачах, відеокліпах, мультфільмі, фільмі, газеті чи журналі й інших [2].

Потрібно враховувати й те, що усі тексти й медіатексти для дітей являються джерелом інформації. Робота із художніми текстами та медіатекстами є одним з важливих завдань у формуванні ключових компетентностей, а саме вільне володіння державною мовою та здатність спілкуватися рідною мовою, які зазначені в новому Державному стандарті початкової освіти. Саме ці компетентності є результатом навчання. Завданням педагога стає навчити дітей не тільки сприймати інформацію, але й розуміти її, висловлювати власну думку щодо неї та приймати рішення. Таким чином із заявлених у стандарті обов'язкових результатів (див. Додаток В) у курсі шкільних предметів відбувається інтеграція медійних текстів у роботу з текстами, як на рівні аналізу наданих медіатекстів, так і на рівні створення власного медіапродукту чи медіатексту.

На думку Ісаєвої О. на уроці читання з метою формування в молодших школярів культури читання потрібно застосовувати медіатексти. Вона вважає, якщо комп'ютер це засіб, який відволікає учнів від книжок, то варто зробити так, щоб він став помічником у навчанні, став засобом мотивації до читання. Таким чином у роботі можна використовувати анімаційні фільми, відео про книги, інтернет-сайт, який рекламує літературу, а ще різноманітні плакати [21]».

Вважаємо, що напрям інтеграції інфомедійної грамотності в процес навчання української мови та читання включає створення вправ для розвитку аналітичного й критичного мислення учнів; розробку системи роботи з художніми текстами для глибшого осмислення читацької діяльності

молодших школярів; виконання дослідницьких завдань, що не дозволяють розширити межі інформаційного простору, а також використання різноманітного мистецького контенту, доступність відкриває можливості користування різними видами медійних ресурсів..

Правильна та систематично організована робота з медіатекстами на уроках мовно-літературної галузі це запорука успіху. Системність вправ сприяє кращому навчанню, а відсутність цієї системи стає основною причиною відсутності результатів. За дослідженнями Єфіменко А., Ішутіна О. системи вправ такого типу поділяють на 2 групи. До першої групи відносять рецептивно-перцептивні завдання, котрі мають на меті аналіз, критичне мислення та вираження власної думки чи судження щодо, інформації, яка надається в медіатекстах, так діти вчаться говорити про власні думки та почуття щодо прослуханого, побаченого чи прочитаного медіатексту, визначати основну ідею та мету того чи іншого медійного тексту. До другої групи входять творчі вправи, що спонукають молодших школярів до створення своїх простих медійних текстів, таким чином покращують навчання учнів для створення унікальних медіапродуктів, а саме фото, плакати, комікси, колажі [14].

У посібнику Старагіна І. наводить приклади імплементації медіатекстів під час навчання української мови та читання в НУШ, а саме: створення ілюстрацій до комп'ютерної гри; інтеграція медіатекстів у роботу з текстами; аналіз змісту та елементів форми в медіатекстах; створення ілюстрацій до літературного твору; створення коміксу на основі літературного твору; створення медіапродукту з візуальними елементами; використання ютюбу, телебачення, радіо, сайтів для як джерело медіатекстів; перегляд та аналіз анімації (мультфільмів); графічні зображення в медіатекстах; створення аудіо або відеозапису (аудіокнига, трейлер тощо); відвідування віртуальних екскурсій. До кожного із перелічених методів інтеграції підібрані різні вправи та завдання, які можна використати на уроках української мови та літератури [56].

Досліджуючи передовий досвід педагогів та практику навчання української мови та читання в початковій школі ми погоджуємось із Антоною О., що серед найпоширеніших видів роботи з медіатекстами можна виділити такі як:

- Створення електронних, друкованих, рукописних випусків шкільної газети;
- Видання журналів, створення постера, стінгазети на певну тематику;
- Створення мультимедійних презентацій;
- Підготовка короткого відеоролика чи телепередачі;
- Написання анотацій або відгуків на книжку шкільної газети чи для сайтів, соціальних мереж;
- Заготовка малюнків, фотографій, колажів, стінгазет до святкових днів та визначних подій, роковин;
- Малювання афіш до літературної чи мистецької події (анонсів);
- Малювання ілюстрацій чи обкладинок до улюблених книжок;
- створення рекламних медіапродуктів (постери, слогани, відеоролики, фотоколажі, тексти для реклами тощо) [2].

За дослідженнями науковців підтверджується той факт, що учні часто контактують із різними видами медійних продуктів. Так, дослідники Дубовик С. та Готман А. взяли це як критерії для класифікації вправ із української мови та читання. Звідси за видом медіапродуктів типи вправ поділили на: для опрацювань аудіальних медіапродуктів (аудіозаписи, аудіоповідомлення); на опрацювання візуальних медіа продуктів (ілюстрації, комікси, афіші, реклама, оголошення); робота зі аудіовізуальними медіапродуктами (навчальні відео, короткометражні фільми, мультфільми) [13].

З'ясовано, що у роботі з медіапродуктами та медіаінформацією на уроках української мови та читання молодші школярі вчаться відбирати, добирати, інтерперетувати, аналізувати, критично оцінювати, створювати та

передавати медіатексти. На основі цих критеріїв дослідники щодо процесів роботи з медіапродуктами виділяють вправи:

- вправи на відбір медіапродукту (вибери ілюстрацію, яка відповідає змісту тексту; вибери смайлик, який описує кожен частину тексту);
- вправи на добір (добери музику яка описує той чи інший момент у казці, оповіданні чи вірші)
- вправи на аналіз (подивись на ілюстрацію до твору, про що буде йтися в казці; дай відповіді на поставлені запитання..., що ти зрозумів/-ла із прочитаного твору, співстав подані тексти із видами медіаресурсів з яких їх взяли);
- вправи на інтерпретацію (як ти розумієш текст, розкажи, як інформацію із нього могли зрозуміти твої друзі, батьки);
- вправи на оцінку (намалюй смайлика, який показує рівень небезпеки чи безпеки цієї інформації, яка інформація є правдива, а яка є фейком тобто брехнею);
- вправи на створення (створи відео-відгук про книгу, запиши інтерв'ю з враженнями однокласника про прочитану казку);
- вправи на передачу медіаповідомлень (зроби аудіозапис переказу оповідання для свого друга чи мами та скинь у спільний чат; запиши відео-враження в Тік ток на прочитану книгу для своїх ровесників; зніми тренд для соцмережі задіюючи сюжет чи персонажів з казки).

Вважаємо, що застосовуючи такі типи різноманітних вправ на уроках української мови та читання дасть змогу педагогу повноцінно імплементувати та відповідно сформувати інфомедійну грамотність молодших школярів.

Для роботи із медіатекстами на уроці української мови та читання наведемо приклад вивчення художнього твору, за Єфіменко А. та Ішутіна О. які зазначають, що спершу школярам можна запропонувати ознайомлення із фактами із біографії письменника і на основі отриманих знань дати завдання учням створити медіапродукт про життя і творчість цього письменника, це можуть бути колажі, плакати, ментальні карти, ілюстрації. Також одною із

альтернативних форм роботи буде створення лепбуку письменника із життєвими подіями письменника [14].

Для роботи з медіатекстами також можна використовувати метод блайдес у ході якого складаються текстові пазли. Мета цього методу на уроках сприяти розвитку зв'язного мовлення. Процес полягає в тому, що кожна група заделегіть поділених учнів отримає частину медіатексту з газети, журналу тощо, опрацьовує її та презентує в класі, після цього разом вирішують в якій послідовності потрібно розмістити фрагменти, щоб утворився повноцінний медіатекст [14].

Для засвоєння інфомедійної грамотності учнями застосовується робота з медіа та медіатекстами, яка включає декілька видів діяльності. Зважаючи на виведені класифікації Блаженовою Л., та Путята Г, нами було узагальнено та виведено чотири основні напрями діяльності:

- 1) формування знань та отримання навичок сприйняття інформації, медіа, цифрових комунікацій для стійкого розвитку і участі в суспільному житті;
- 2) тлумачення результатів сприйняття, аналіз та оцінювання побаченого та почутого медіаконтенту і діяльності, пов'язаної з його створенням, поширенням;
- 3) розуміння різних методів комунікації: мову та засоби виразності мовлення;
- 4) створення власних медіапродуктів чи контенту на основі творчої діяльності з використанням різноманітних медіазасобів і подальше їх використання [38, 75, 78].

Одним із факторів, що враховує перераховані види діяльності є окреслені в роботі Дубовика С. Г. поетапність роботи над формуванням у молодших школярів навичок інфомедійної грамотності та умінь працювати із медіатекстами і створювати медіапродукти. Враховуючи мету, зміст та компоненти інфомедійної грамотності дослідником було визначено основні етапи процесу.

- мотиваційний етап – під час нього формується мотивація, бажання учнів працювати із медійними продуктами;

- творчий етап – на цьому етапі відбувається засвоєння учнями теоретичних знань про медійні поняття, розвиток критичного аналізу та пізнавальних процесів, ознайомлення з особливостями медійних продуктів, формування в процесі власної думки, позиції та емоційно-ціннісних ставлень до поданих педагогом медіатекстів та медіапродуктів;

- практичний етап – на цьому етапі формуються уміння в галузі медіа, збирається досвід користування медіа в різних аспектах мовленевої діяльності та розвиток надалі навичок створення медійних продуктів різних видів;

- творчий етап – на цьому етапі молодший школяр набирається особистого досвіду створюючи свої медіапродукти на основі отриманих раніше творчих практичних навичок та умінь [13].

Така поетапність роботи у ході імплементації інфомедійної грамотності під час вивчення мовно-літературної галузі буде сприяти цілісному розвитку інфомедійної грамотності в молодших школярів під час розробок систем вправ та завдань.

У працях Коноваленко Т. та Надольська Ю. зазначається, що для формування інфомедійної грамотності важливо організовувати практичний і творчий етап. Творчий підхід до завдань та неординарність залежать від розвитку критичного мислення. Тому теорія повинна підкріплюватись практичними вправами для розвитку цих навичок [19, с. 191].

Ще одним фактором для імплементації інфомедійної грамотності є впровадження спеціальних вправ та завдань у роботі з медіатекстами для розвитку у молодших школярів навичок інфомедійної грамотності та вмінь робити власні медіапродукти на уроках української мови та читання. У праці Гудими Н. та Ковальчук О. зазначається, що застосування різноманітних вправ та завдань роблять уроки цікавими та інформативними, допомагаючи дітям краще засвоювати матеріал. Враховуючи інтерес сучасних учнів до медіа, в освітньому процесі можна використовувати ефективні дидактичні методи,

спрямовані також на створення власних медіатекстів та медіапродуктів. Виділимо, що до засобів, які допомагають розвивати інфомедійну грамотність відносяться як традиційні засоби передачі інформації (друковані джерела, кіно, радіо, телебачення, відеоролики), так і інноваційні технології (ІКТ) (комп'ютери, інтернет, смартфони) [10, с. 37].

За думкою Кучерук О. з цього приводу доречним є використання вправ таких як «Розпізнай вишиту інформацію...», «Знайди помилку!», «Відеосюжет», «Інфографіка», «Я – ньюзмейкер». Важливо зазначити, що через вправи створені на основі принципів медіаосвіти, з'являється мотивація до уроків української мови та читання [31].

Слижук. О. стверджує, що напрямами інтеграції інфомедійної грамотності в процес навчання української мови та читання є створення вправ для розвитку критичного та аналітичного мислення школярів; систематична родота з художніми текстами і спільна читацька діяльність; виконання дослідницьких завдань, які розширюють інформаційний простір; використання широкого художнього контексту, що відкриває можливості для застосування різноманітних медіаресурсів [55].

Carmen Gregori Signes у своїй статті «Language teaching and media literacy» представила пропозицію щодо використання медіатекстів на уроці Рідної мови, в тому числі навела кілька прикладів типів вправ, які можуть бути корисними та легкими для розробки для використання засобів масової інформації під час навчання англійської чи будь-якої іншої іноземної мови, в нашому випадку навчання української мови молодших школярів [82].

Однією із успішних розробок для дітей є медіосвітня онлайн-гра «Медіазнайко». Гра надає можливість дізнатись більше про медійний (інформаційний) простір та працювати із медіатекстами у незвичній та інтересній ігровій формі. Проходячи гру дитина має дати відповіді на запитання, створити сайт, газету, телепрограму, побувати журналістом, у процесі якого більше дізнатись як саме працюють медіа та ЗМІ і який вплив вони здійснюють на тебе, як споживача створеного ними контенту. [44].

У роботі із медіа на уроках української мови та читання, науковці Гудима Н. та Мелекесцева Н. виокремлюють три напрями:

1. Застосування медіапродуктів для розвитку різноманітних видів мовленнєвої діяльності.
2. Дослідження медіатексту.
3. Створення простих медіапродуктів.

Також дослідники детальніше описали кожен із них, які сприятимуть розвитку інфомедійної грамотності. Перший напрям передбачає прослуховування аудіозаписів (записів), написання описів, есе за аудіовізуальними (кіно, мультфільм) та візуальними медіапродуктами (світлини, фото, картинки), використання візуальних носіїв (книг, журналів і газет).

За другим напрямом відбувається сприйняття, інтерпретація, аналіз медіапродуктів, визначення їх призначення, раціональність подій описаних у тексті, розуміння змісту, виділення корисної інформації для себе. Також учні можуть висловлювати свої погляди на події в медіатексті, оцінює сприйняття щодо всіх елементів з медіапродукту.

Останній третій напрям полягає у самостійному створенні та презентації учнями особисто створених медіапродуктів, на основі роботи з найпростішими аудіо та відеопродуктами, наприклад це може бути виступ перед групою, читання новин як журналіст, також при роботі із візуальними та аудіовізуальними медіапродуктами та медіатеками [10].

Таким чином окресливши основні вправи для роботи із медіатекстами та поетапність в роботі на уроках із ними, ми можемо сказати, що використання медіатекстів може бути інтегроване та адаптоване в курсі української мови та читання таким чином, щоб сприяти розвитку інфомедійної грамотності молодших школярів. Тому їх буде враховано під час розробки системи мовних вправ у наступному розділі.

Висновки до розділу 1.

Під час аналізу проблеми інфомедійної грамотності молодших школярів ми дійшли до наступних висновки:

Встановлено, що поняття «інфомедіа грамотність» не використовується в нормативно-правовій базі та є відносно новим для української наукової спільноти та українського суспільства порівняно із медіаграмотністю, тому потребує більшого обґрунтування і пояснень. Встановлено, що саме під час реалізації проєкту «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність», який впроваджується в Україні з'явилося інтегроване поняття «інфомедійна грамотність». Таким чином воно поєднує вже відомі нам поняття: медіаграмотність, інформаційну грамотність та ІКТ/цифрову грамотність. У результаті було узагальнено, що інфомедійна грамотність – це сукупність знань, умінь, навичок, які допомагають людині ефективно працювати з інформацією, медійними ресурсами та технологіями. Вона включає вміння знаходити, інтерпретувати, аналізувати та критично оцінювати інформацію з різних джерел, а також створювати та поширювати власні інформаційні та медійні продукти. З'ясовано, що процес імплементації, тобто впровадження інфомедійної грамотності молодших школярів в програму шкільного курсу української мови дозволить суттєво модернізувати зміст і методи мовної освіти відносно викликів сучасності.

Аналіз наукової літератури засвідчує, що імплементація інфомедійної грамотності молодших школярів під час вивчення української мови та читання передуює розвитку та формуванню людини як особистості та свідомого громадянина із важливими для суспільства навичками та компетентностями, які сприятимуть її успішній соціалізації.

Проаналізовано дидактичні засади імплементації інформаційної та медійної грамотності молодших школярів на уроках української мови та літератури за двома Типовими освітніми програмами розроблені під керівництвами Савченко О. та Шияна Р., які враховують обов'язкові результати Державного стандарту початкової освіти і виділяючи у програмах

змістову лінію «Досліджуємо медіа» роблять достатньо можливостей для залучення дітей до роботи із змістом і формою різноманітних медіапродуктів, формують ключові компетентності у молодших школярів, в тому числі критичне мислення у процесі вивчення змісту української мови та літератури.

При аналізі підручників з мовно-літературної галузі 2 класу, ми дійшли висновку, що більшість авторів враховували типові освітні програми із застосуванням змістової лінії «Досліджуємо медіа», але все ж у них не інтегрується повною мірою саме інфомедійна грамотність, оскільки це доволі нове поняття. На вчителя покладається відповідальна місія імплементації інфомедійної грамотності, яка полягає в урізноманітненні та доповненні матеріалу підручників додатковими цікавими завданнями.

З'ясовано, що в формуванні інфомедійної грамотності молодших школярів початкової школи важливу роль відіграє використання медіатекстів на уроках української мови та читання, які сприяють розвитку в молодших школярів навичок виокремлювати, добирати, інтерпретувати, аналізувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах і застосовувати її для поповнення власного досвіду та створювати з нею медіапродукти. Робота з медіатекстами сприяє розвитку творчих здібностей учнів початкової освіти та збільшує можливості проявити себе й свій потенціал. Зважаючи на цікавість сучасних учнів до різних медіазасобів ми дійшли висновку, що використання ІКТ у початкових класах дозволить ефективно інтегрувати інфомедійну грамотність у навчання, розширюючи можливості для вивчення мовно-літературної освітньої галузі.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ІНФОМЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ УНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

2.1 Стан досліджуваної проблеми у практиці Нової української школи

Для досягнення мети дослідження, а саме розроблення дидактичної системи вправ для імплементації інфомедійної грамотності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі передбачалось проведення константувального дослідження проблеми.

Спочатку ми провели діагностику рівня обізнаності вчителів і їхнього досвіду імплементації інфомедійної грамотності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі. Відповідно було проведено анкетування серед вчителів, в якому взяло участь 20 вчителів початкових класів м. Івано-Франківська, серед них 15 вчителів з Ліцею № 13 та 5 вчителів з Початкової школи № 26. Їм було запропоновано дати відповіді на 15 запитань з яких 11 закритих та 4 відкриті (див. у Додатку Б). Опитування проводилось на онлайн платформі Google forms.

Аналіз результатів на питання «Чи знайомі ви із поняттям «інфомедійна грамотність»?» дає нам зрозуміти, що більшість респондентів, а саме 60%, частково знайомі із поняттям «інфомедійна грамотність», що якраз підтверджує той факт, що це відносно новий термін, решта анкетованих – 40%, відповіли, що добре знайомі із поняттям, позитивною стороною опитування є те, що всі педагоги знайомі із поняттям і немає жодного, який би не був знайомий (рис. 2.1).

1. Чи знайомі ви з поняттям «інфомедійна грамотність»?

20 відповідей

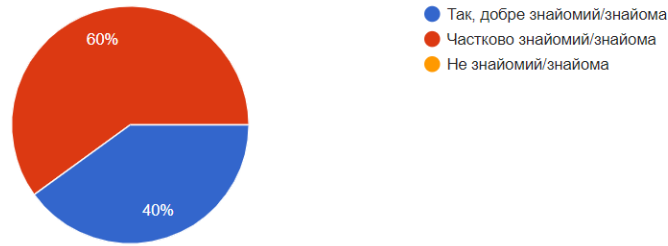

Рис. 2.1 Результати опитування на 1 питання

Друге запитання було відкритого типу «Як ви розумієте сутність поняття «інфомедійна грамотність?», серед відповідей було багато різних думок, наприклад «рівень медіакультури, який стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію», «вміти розрізняти фейки від правди», «правильне сприйняття і розуміння (фільтрація непотрібної та негативної) інформації, яка поступає до нас з медіаресурсів», «це комплекс навичок і знань, необхідних для ефективної взаємодії з інформацією в сучасному медіа-середовищі» та інші які можна переглянути за qr-кодом (рис. 2.2). Звідси можна сказати, що більшість респондентів мають загальне або часткове уявлення про визначення, але кожна відповідь є правильною оскільки є дотичною до наукового тлумачення.

Рис. 2.2. Посилання на таблицю з результатами анкетування

На третє запитання «Чи вважаєте ви важливим впровадження інфомедійної грамотності у процесі навчання української мови та читання в початкових класах?» відповіді розділились: 65% вважає, що впровадження інфомедійної грамотності молодших школярів у процесі навчання української мови та читання дуже важливе і 35% вважає, що це «важливо, але не пріоритетно» (рис. 2.3).

20 відповідей

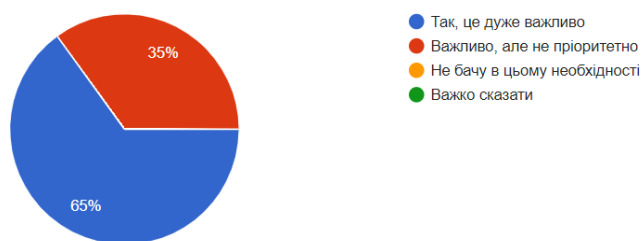

Рис. 2.3. Результати опитування на третє питання

У відповідях на четверте питання «Які методи навчання ви використовуєте для розвитку інфомедійної грамотності на уроках української мови та читання?» було виявлено, що до методів навчання, які використовують для розвитку інфомедійної грамотності найчастіше використовують мультимедійні ресурси (відео, аудіо) (95% респондентів),

20 відповідей

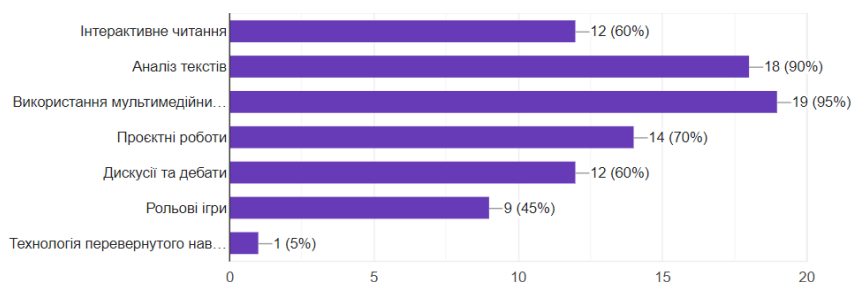

Рис. 2.4. Результати опитування на четверте питання

далі – аналіз текстів (90%), проєктні роботи (70%), дебати та дискусії (60%), інтерактивне читання (60%), рольові ігри (45%) та останнє, яке вписали в пункт інше – технологія перевернутого навчання (5%) (рис. 2.4).

Відповіді на п'яте запитання «Як часто ви використовуєте медіатексти на уроках української мови та читання для розвитку інфомедійної грамотності учнів?» дають розуміння наскільки часто вчителі використовують медіатексти на своїх уроках: 55% - час від часу, 20 % рідко та постійно, і один випадок 4,8% - ніколи (рис. 2.5).

20 відповідей

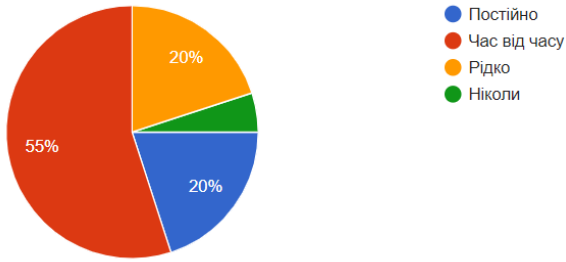

Рис. 2.5. Результати опитування на 5 питання

На шосте запитання «Чи відчуваєте ви потребу в додаткових навчальних ресурсах або методичних рекомендаціях для впровадження інфомедійної грамотності у своїй практиці?» ми отримали результати в яких спостерігається потреба педагогів у додаткових навчальних ресурсах (45%) або методичних рекомендаціях (55%) для імплементації інфомедійної грамотності у своїй

6. Чи відчуваєте ви потребу в додаткових навчальних ресурсах або методичних рекомендаціях для впровадження інфомедійної грамотності у своїй практиці?

 Копіювати

20 відповідей

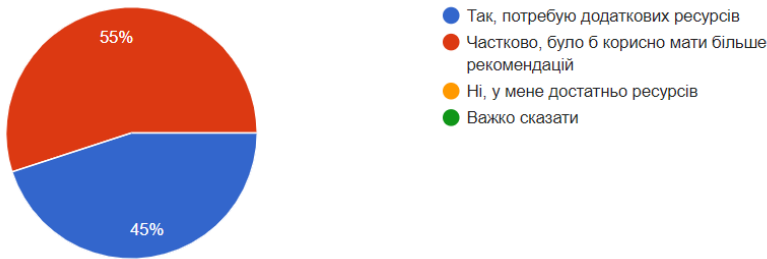

Рис. 2.6. Результати опитування на 6 питання

практиці (рис. 2.6). Це означає, що є запит для подальшого його оброблення та реалізації.

Відповіді вчителів на запитання «Наскільки активно учні вашого класу залучені до обговорень та аналізу медіатекстів на уроках?» розділились. 45 % вважає, що учні їхнього класу активно, але не всі учні залучені до обговорення та аналізу медіатекстів на уроків, 25% - малоактивно, 25% - дуже активно, решта 4,8% - практично не залучені (рис. 2.7). Від залучення учнів до такого виду роботи залежить подальший розвиток відповідних навичок, якщо діти малоактивно залучені, то це означає одне – їх не цікавий певний метод роботи із медіатекстами, або їх безпосередній зміст.

7. Наскільки активно учні вашого класу залучені до обговорень та аналізу медіатекстів на уроках?

20 відповідей

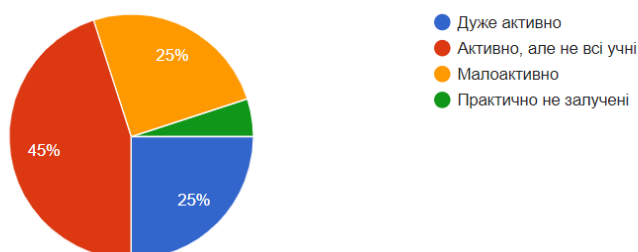

Рис. 2.7. Результати опитування на 7 питання

Серед найбільших викликів, які зустрічають педагоги під час впровадження інфомедійної грамотності на уроках є відсутність часу на уроках (75%), недостатнє технічне забезпечення (70%), нестача навчальних матеріалів (45%), складність інтеграції у навчальну програму (20%), недостатня підготовка учнів (10%), повітряні тривоги (5%) (рис. 2.8).

8. Які найбільші виклики ви зустрічаєте під час впровадження інфомедійної грамотності на уроках? (Можна обрати кілька варіантів)

20 відповідей

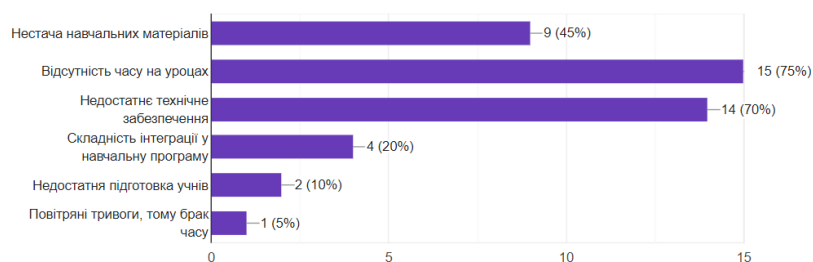

Рис. 2.8. Результати опитування на 8 питання

Відповіді на питання «Як ви оцінюєте готовність учнів початкових класів до розвитку навичок інфомедійної грамотності?» дають розуміти наскільки учні початкових класів на думку вчителів готові до розвитку навичок інфомедійної грамотності. На рис. 2.10 узагальнені результати: 65% вчителів оцінює готовність дітей на середньому рівні, 20% - на високому, 10% - на низькому та 4,8% - не змогли визначити рівень готовності. Дані дають нам підстави константувати, що все ж у початкових класах учні готові опановувати навички у процесі навчання.

9. Як ви оцінюєте рівень готовності учнів початкових класів до розвитку навичок інфомедійної грамотності?

20 відповідей

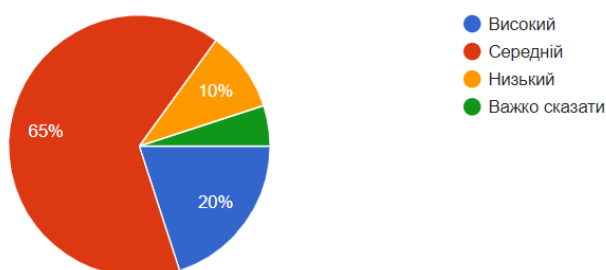

Рис. 2.10. Результати опитування на 9 питання

Метою питання «З якими цілями ви використовуєте інтернет?» було з'ясувати в яких цілях використовують вчителі початкових класів інтернет, оскільки це основне джерело отримання інформації сьогодні. 100% респондентів готуються до уроків за допомогою інтернету, 95% займаються самоосвітою та отримують професійну інформацію, 90% підтримують зв'язок з батьками учнів, 80% - для відпочинку використовують інтернет, 75% - спілкуються із сім'єю та батьками, додатково 2 вчителів вказали у пункті інше – робота (заповнення журналу) та участь в онлайн-форумах (рис. 2.11). Одержані результати дають можливість зробити висновок, що інтернет використовується як у особистих так і безпосередньо у професійній діяльності вчителя, а використання у сумісності з технологіями дає ще більші можливості для розвитку як у педагогів так і учнів інфомедійної грамотності.

10. З якими цілями ви використовуєте інтернет?

Копіювати

20 відповідей

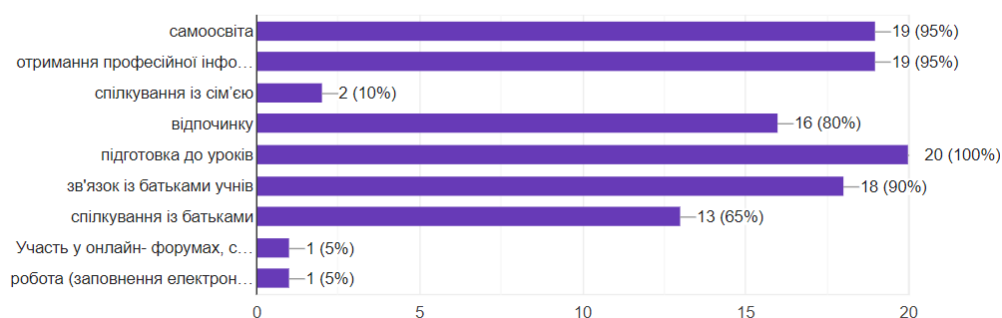

Рис. 2.11. Результати опитування на 10 питання

Враховуючи, те що освітяни також мають вдосконалювати свої навички та набувати нові, було з'ясовано, що саме із досліджуваної нами тематики інфомедійної грамотності 45% не проходили, але планують; 30% - проходили не одноразово, 15% - проходили один раз і 10% - не планують відвідувати курси підвищеної кваліфікації (рис. 2.12). Як бачимо, дуже мало вчителів отримали професійне навчання по

11. Чи проходили ви курси підвищення кваліфікації з тематики інфомедійної грамотності?

20 відповідей

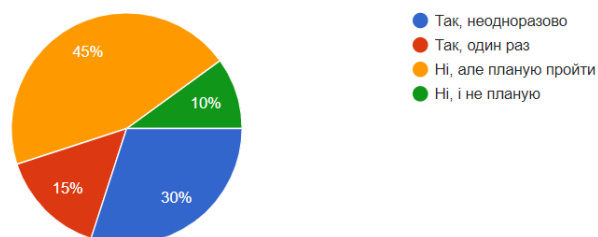

Рис. 2.12. Результати опитування на 11 питання

відповідному напрямі професійного та особистісного розвитку, що викликає стурбованість щодо недостатнього рівня інформаційної та медійної грамотності.

Діти постійно взаємодіють із різними видами медіа, знаючи їх вчитель може використовувати у навчальних цілях. Саме тому результати на питання «Чи враховуєте ви під час

12. Чи враховуєте ви під час організації навчального процесу види медіа якими найчастіше користуються ваші учні?

20 відповідей

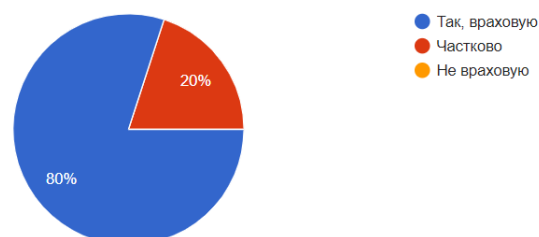

Рис. 2.12. Результати опитування на 12 питання

організації навчального процесу види медіа якими найчастіше користуються ваші учні?» показують, що 80% вчителів враховують медіа під час підготовки уроків, і 20% використовують їх частково (рис. 2.12). З цього зазначимо, що вчитель має цікавитись інтересами дітей, саме це буде налагоджувати не тільки атмосферу в класі, але й допомагатиме робити освітній процес цікавішим та ефективним для імплементації навичок дітей.

Узагальнюючи відповіді на відкрите запитання «Які додаткові ресурси або підтримка допомогли б вам ефективніше впроваджувати інфомедійну грамотність на уроках?», яке мало на меті дізнатись у вчителів, які додаткові ресурси або підтримка допомогли б їм ефективніше імплементувати інфомедійну грамотність на уроках було виділено декілька пунктів:

- дидактичні матеріали та готові розробки уроків із інтеграцією інфомедіаграмотності у навчальний предмет;
- онлайн платформа із матеріалами щодо медіаграмотності;
- курси підвищення кваліфікації для вчителів з інфомедійної грамотності, семінари, тренінги, а також вебінари, де викладаються сучасні методики та інструменти для інтеграції цієї теми в різні навчальні предмети;
- необхідність технічного забезпечення у класах (інтерактивні дошки, проєктори, інтернет, планшети);
- тематичні інтерактивні ігри.

Опитуючи освітян ми також поцікавились їхньою думкою «Чи достатньо уваги приділяється розвитку інфомедійної грамотності у початковій школі на державному рівні?». Більшість вчителів вважає, що розвитку інфомедійної грамотності на державному рівні увага приділяється, але не достатньо, або частково, оскільки бракує матеріально-технічної бази та не у всіх підручниках присутні відповідні завдання.

Погоджуємось із цією тезою респондента: «... на державному рівні дані аспекти враховуються, проте в силу віку дітей певну інформацію вони не здатні опрацьовувати критично. Дані навички присутні у меншій кількості учнів в класі і розвиваються поступово більш ґрунтовно в середніх і старших

класах». Звичайно є ті, хто стверджує про достатній рівень, адже опираючись на навчальні програми навчають учнів розрізняти фейки, приховану рекламу, підозрілі сайти, вчать перевіряти отриману інформацію, скептично ставитись до новин та статей, публікацій; навчають шукати першоджерела, також зазначити, що є багато тем із застосуванням медіаграмотності наприклад, 1 клас, урок з теми «Що таке реклама?».

Викликає тривогу і той факт, що один із вчителів вважає, що наявність уроків інформатики закриває потребу в навчанні інфомедійної грамотності, що в деякій мірі демонструє не обізнаність і не розуміння вчителя у інтеграції навичок у різні навчальні предмети, в тому числі і в мовно-літературну галузь.

В останньому запитанні ми попросили вчителів поділитись власним досвідом інтеграції інфомедійної грамотності школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі, розказати які методи, форми, засоби та вправи вони використовують. Серед них виділимо такі відповіді:

- до методів віднесемо: аналіз казок, у ході якого визначають, чи буває таке насправді; аналіз оголошень, реклами, їх редагування, створення своїх медіапродуктів; опрацювання і порівняння інформації з різних джерел: підручника, журналу, відеоролика і т. п.; аналіз короткометражних відео; зачитування проблемних ситуацій з їх подальшим розбором; «мікрофон», «мозковий штурм», передбачення, пошукова діяльність, проєктна діяльність, сторітелінг, «крісло автора»;

- до засобів та вправ: вправи на розвиток критичного мислення, вправи з ейдетики, «коло спілкування», логічні завдання (ребуси, кросворди); використовують різні онлайн-платформами для створення завдань та сайти під час використання різних наочних методів; гра «Розумники», Kahoot.

Таким чином за результатами анкетування вчителів можна сказати, що педагоги мають загальне поняття про інфомедійну грамотність, яке впливає із їхніх знань про медіаграмотність, а також потребують допомоги в імплементації інфомедійної грамотності молодших школярів на уроках української мови та читання у вигляді методичних розробок та рекомендацій.

Проаналізувавши досвід вчителів зауважимо, що вони прикладають зусиль, щоб урізноманітнити уроки мовно-літературної галузі за допомогою відомих методів, засобів та вправ, але зазначають, що усе залежить від матеріально-технічного забезпечення класів та наявності часу на уроках.

Спостереження за освітнім процесом у ліцеї показують, що частина педагогів надають перевагу традиційним методам та засобам навчання, друкованим підручникам й іншим методичним матеріалам. Дуже часто застосування засобів мультимедійних технологій та телефонів у початкових класах виносяться на задній план. Переважно причиною цього є остереження вчителів, щодо шкідливого впливу інтернету чи надмірного відволікання у позаурочний час, другою причиною і головною є те, що не всі класи мають технічне забезпечення, а враховуючи ситуацію із можливими відключенням електроенергії в Україні, це ускладнює роботу тим хто його має. Наприклад, у ліцеї де проводилось дослідження із 10 кабінетів для початкових класів 4 кабінети забезпечені інтерактивними дошками і 1 має проєктор, тобто лиш половина із них. Саме тому в таких випадках вчителі віддають перевагу традиційним методам, або стараються використовувати/створювати цікаві завдання під час розробки уроків водночас враховуючи навантаження із підручника, супровідних зошитів та типових програм.

Наступним кроком для виявлення стану готовності молодших школярів до засвоєння інфомедійної грамотності під час уроків було здійснене анкетування учнів 2 класів Ліцею №13 Івано-Франківської міської ради. У дослідженні взяли участь 48 учнів. Метою опитування було з'ясувати, якими засобами частіше користуються учні, з якою ціллю вони їх використовують та чи розуміють поняття «інфомедійної грамотності» та чи готові вони до її освоєння.

На питання «Чи є у тебе власний смартфон/комп'ютер/планшет/доступ до інтернету вдома?» 91% респондентів відповіли, що мають власний смартфон, 76% мають комп'ютер, 20% - планшет та 100% мають доступ до інтернету.

У відповідь на вибіркове питання «Звідки ти дізнаєшся інформацію?» майже 80% обрало «з інтернету», далі 86% від батьків та вчителів, 18% з телевізора та 21% з книжок. Дані свідчать про те, що основним джерелом інформації є інтернет, батьки та вчителі, відповідно школа.

Наступним питанням до молодших школярів було «Наскільки часто ти користуєшся Інтернетом?». Отримано такі результати: щоденно – 67%, декілька разів на тиждень – 20%, рідко – 10% та лиш 3% - ніколи. Виходячи із цього можна сказати, що для більшості дітей інтернет є звичною щоденною потребою.

Для розуміння зацікавлень школярів було запропоновано дати відповідь на питання з декількома варіантами для вибору: «Якими соціальними мережами

ти користуєшся?». Таким чином було визначено, що майже 88% користуються пошуковою системою Google, 64% - переглядають відео в Tik Tok та 58% - у Youtube, 40% - Viber, щодо решти соцмереж кількість менша 5% - Instagram та Snapchat, а от Facebook та Telegram ніхто не обрав (рис. 2.20).

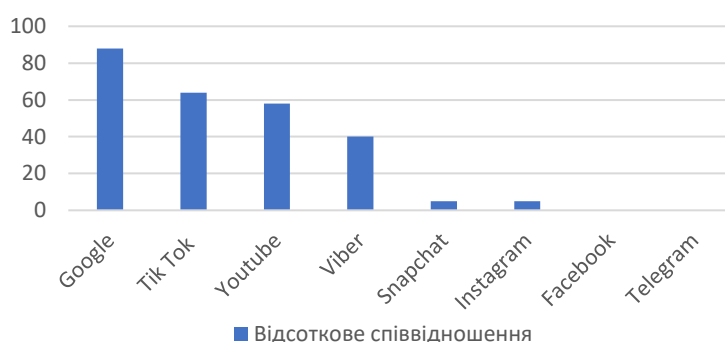

Рис. 2.20. Відповіді учнів на питання «Якими соціальними мережами ти користуєшся?»

Результати на питання «Для чого ти використовуєш інтернет?» показують, що учні 2 класу за допомогою інтернету спілкуються з друзями, дивляться мультфільми, переглядають соцмережі, розважаються та рідко шукають цікаву інформацію. Детальніше по статистиці: шукають цікаву інформацію – 20%; для розваг – 45%; спілкуються із друзями – 40%;

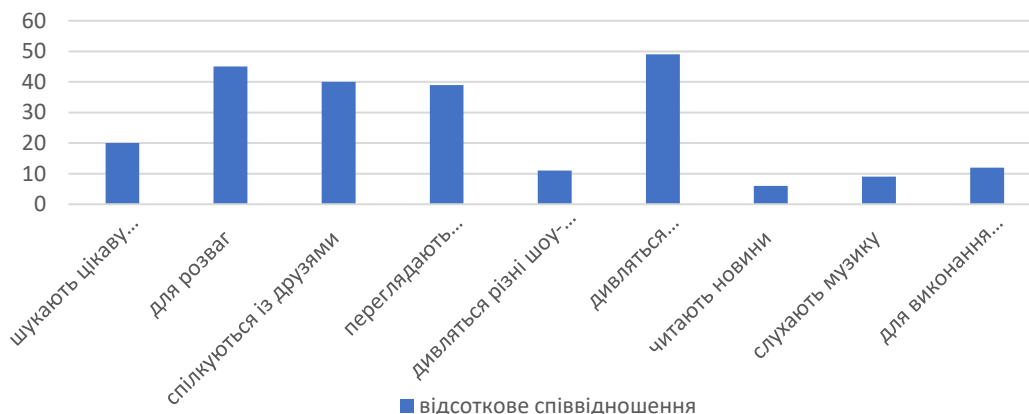

Рис. 2.21. Відповіді учнів на питання «Для чого ти використовуєш інтернет?»

переглядають соціальні мережі – 39%; дивляться різні шоу-програми – 11%; дивляться мультфільми – 49%; читають новини – 6%; слухають музику – 9%; для виконання домашнього завдання – 12% (рис. 2.21).

На питання «Чим ти займаєшся після школи?» з декількома варіантами на вибір, ми отримали такі відповіді: 91% - виконують домашні завдання; 84% - проводять час із батьками; 73% - гуляють чи грають із друзями на вулиці; 58% - грають мобільні ігри; 23% - дивляться мультфільми; 25% - відвідують різні секції; 16% - малюють; 11% - читають книжки (рис. 2.22).

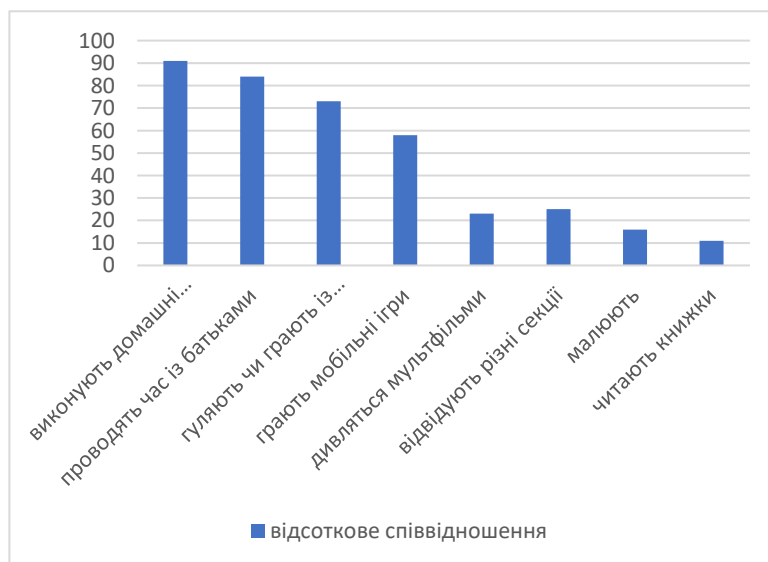

Рис. 2.22. Відповіді учнів на питання «Чим ти займаєшся після школи?»

Отже, наведені дані дають можливість зробити висновок, що учні 2 класу після школи у вільний час надають перевагу виконанню домашніх завдань та часопроведенню з батьками, спілкуються та гуляють з друзями на майданчику, ніж сидять за комп'ютером та телефоном, проте більша половина все ж грають комп'ютерні чи мобільні ігри, дивляться мультфільми, що показує їхню зацікавленість в даних розвагах з якими вони безпосередньо взаємодіють через мережу Інтернет. Також декілька респондентів вказали, що у вільний час малюють та читають книжки, що забезпечує інтерес до творчої діяльності.

Враховуючи те, що більшість практичних завдань на уроках мовно-літературної освітньої галузі можуть бути творчими. На питання «Чи любиш ти творчі завдання під час уроків української мови та читання?» більшість відповіли так, а саме 79%, частково – 18% і лиш 3% стверджують, що їм не подобається.

Для виявлення здібностей користуватись медіазасобами було поставлене учням питання: «Чи створював ти медіапродукти (тексти, відео, фото, рекламу, плакати та ін.)?». Проаналізувавши результати виявлено, що більшість вже мали досвід створення – 88%, і лиш 12% не мали досвіду (рис. 2.23).

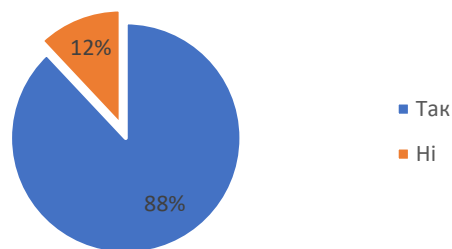

Рис. 2.23. Відповіді учнів на питання «Чи створював ти медіапродукти (тексти, відео, фото, рекламу, плакати та ін.)?».

Також ми попросили учнів написати, які ж медіапродукти вони створювали і вміють створювати. Серед відповідей найбільше було: фотографії та відео на телефоні, плакати, відеоролики для Тік ток, ілюстрації, рекламні тексти.

Решта питань мали на меті з'ясувати чи розуміють молодші школярі поняття «інфомедійна грамотність» і для чого вона їм потрібна. На запитання – «Напишіть слова, з якими у Вас асоціюється інфомедійна грамотність» –

отримано дані аналіз яких дав змогу виявити найчастіші відповіді з-поміж яких: соцмережі; інформація; інтернет; телебачення; фейк; безпека; медіа. У такий спосіб своєрідний асоціативний експеримент виявив слова-реакції, що відображають асоціативні зв'язки у свідомості 73% учасників анкетування щодо поняття-стимулу. 27% учнів-респондентів не назвали відповідні асоціації.

Окремий інтерес викликають результати відповідей на останнє запитання: «Для чого потрібна інфомедійна грамотність сучасній людині?». 25% учнів вибрали відповідь «Щоб грамотно читати і писати». Варіант відповіді «Щоб займатися програмуванням на комп'ютері» – 14% опитаних. Найбільше респондентів (73%) вибрали відповідь «Щоб розуміти прочитану інформацію й уміти розрізняти правду та неправду в ній». 52% учасників анкетування вибрали відповідь «Щоб відповідально поширювати інформацію». 55% респондентів вибрали відповідь «Щоб безпечно спілкуватися в соціальних мережах». Частина респондентів (28%) вибрали відповідь «Інфомедійна грамотність корисна для заробляння грошей». Одна відповідь була дописана (2%) – «Для того, щоб не натрапити на шахрая». 3% респондентів не дали відповіді на це запитання (3 респондента написало «Я не знаю», 1 анкета без відповіді на це запитання).

Отже, результати анкетування учнів засвідчують, що сучасні школярі активно користуються інтернетом та соціальними мережами і, відповідно, саме звідти споживають інформацію у різному вигляді та формі. Молодші школярі уміють користуватись мобільними пристроями та комп'ютерами, що надає їм можливість створювати різні медійні продукти, процес який їм дуже подобається. На заняттях їм цікаві завдання творчого характеру в які вчитель може інтегрувати вправи із використанням інтернету, ІКТ, медіатекстів для засвоєння інформації та розвитку навичок створення, аналізу та інтерпретації відповідних медіапродуктів. Виходячи з останніх відповідей також можемо сказати, що учні мають сформоване загальне поняття про «інфомедійну

грамотність». Таким чином це дає нам розуміння того, що молодші школярі в сучасних реаліях повинні бути інфомедійно грамотними.

2.2. Застосування медіазасобів на уроках мовно-літературної освітньої галузі як засіб імплементації інфомедійної грамотності в учнів початкових класів

Залучаючи молодших школярів на уроці української мови та читання до роботи з медіатекстами педагоги застосовують й різноманітні інформаційно-комунікативні технології, а саме медіазасоби. За Паламар Л. зазначається, що медіазасоби - це матеріали, предмети чи обладнання, які представляють різні форми інформації на одному носії, такі як графіка, текст, аудіо, анімація, відео, а також надають можливість виконувати різні дії інтелектуального характеру [45]. Зауважимо, що застосування медіазасобів на уроках української мови та читання початкової школи допомагає активізувати навчальну діяльність, підвищити якість та результативність уроку. Використання ІКТ у початкових класах дозволяє ефективно інтегрувати інфомедійну грамотність у навчання, розширюючи можливості для вивчення мовно-літературної освітньої галузі.

Наприклад, учні можуть використовувати цифрові бібліотеки для пошуку та аналізу медіатекстів, а також створювати власні медійні продукти (відео, презентації) на основі прочитаного матеріалу, що сприяє розвитку навичок роботи з інформацією.

Так, Гудима Н. та Ковальчук О. з власного досвіду з метою розвитку інфомедійну грамотність молодших школярів пропонують перелік е-книг:

- 1) <http://ababahalamaha.com.ua/uk/> – Головна сторінка.
- 2) <http://abetka.ukrlife.org/> – вебсайт для дітей «Весела абетка».
- 3) <http://www.kazka.in.ua> – вебсайт «Українська казка».
- 4) http://www.ae-lib.org.ua/_lit_child.htm – вебсайт «Дитяча література».
- 5) <http://levko.info> – дитячий сайт «Левко».
- 6) <http://www.mysl.lviv.ua/> – вебсайт «Країна міркувань».

7) <http://posnayko.com.ua> – «Пізнайко – дитячий пізнавально-розважальний журнал».

Таким чином, щоб урок української мови та читання був більш захоплюючим, варто створювати такі умови, які забезпечують різні емоції під час читання, серед яких: «читати книги, які відповідають віку дитини, дати дітям право вибрати книгу, створити вдома казковий простір для читання, дозволити дитині трохи побешкетувати, не ігнорувати труднощі, що виникають у дитини, виходити за межі звичайних книг» [10].

Не менш важливу роль відводиться роботі з аудіокнигами. Так, слухаючи аудіотекст дитина паралельно може слідкувати за твором в книжці або прослуховувати як просто аудіозапис і це вважатиметься теж корисною діяльністю, оскільки даний процес надає можливість збільшити словниковий запас молодших школярів. Під час прослуховування аудіокниг діти засвоюють правильну вимову, отримують багато цікавої інформації, збільшують свій світогляд та збагачують власну особистість. Також не слід ігнорувати читання книг на електронних пристроях (телефонах, планшетах, ноутбуках) на яких дитина може збільшити або зменшити розмір тексту чи світлини. Вчителям, безумовно, не слід забувати про дитячі журнали, де мінімальна кількість тексту поєднується з максимальною кількістю ілюстрацій [10].

Антонова О. пропонує найцікавіші медійні та інформаційні медіатехнології, які застосовуються у роботі з медіатекстами на практиці у ліцеях та інших позашкільних закладах освіти. Пропонується декілька медіатехнологій таких як сторітелінг, «Хмара тегів», QR-код, створення ментальних карт для візуалізації, скрайбінг, BYOD, креолізовані тексти (брошура, комікси, скрапбукінг, постери, дудли, колажі, фотоколажі, кардмейкінг, буктрейлери, кардмейкінг), брендинг, різні медіаосвітні онлайн-ігри [2].

Власний педагогічний досвід показує, що у практиці початкової школи переважає використання різних мультимедійних засобів: мультимедійні презентації, навчальні відео, мультимедійні тренажери, електронні навчальні

матеріали (електронні підручники, різноманітні навчальні матеріали енциклопедії, атласи тощо), медіаресурси з мережі Інтернет.

Ознайомившись із досвідом учительки початкових класів Черешнюк Ірини Олександрівни можемо виділити декілька форм та методів роботи із медіатекстами використовуючи медіазасоби та медіатехнології, серед них перегляд мультиплікаційних фільмів під час яких діти можуть порівнювати героїв, їхні образи в художніх творах та кіно. аналізувати їхню поведінку. Вона виділяє, що мультимедійні уроки допомагають засвоїти базові знання предмету, підвищити мотивацію, систематизувати знання, розвивати медіаграмотність учнів.

Серед творчих завдань наводить приклад роботи із казкою про Котигорошка (мультфільм) з оригіналом. Завдання дітей порівняти сучасну версію казки – мультфільмом із народною казкою. Порівняти мультфільм «Некмітливий Горобець» з літературною казкою Лесі Українки «Біда навчить?». Пропонує також школярам скласти твір про улюбленого кіногероя із зображенням особливостей його характеру, лексики. Після перегляду мультиплікації пропонує інсценізувати продовження чи створити комікси, колажі із фотографій на основі побаченого.

Аналізуючи досвід освітян зазначимо, що найчастіше на уроках в початковій школі використовують такі візуальні медіа як фотографії, ілюстрації, картинки, малюнки. Ми погоджуємось із твердженням Черешнюк І.О, що саме фотографії є найпростішими з медіатекстів, оскільки ще до того як дитина навчиться читати та писати, вона вчиться правильно говорити і постійно взаємодіє саме із різноманітними зображеннями, які містять інформацію. Розглядаючи фотографії чи картинки ми можемо багаторазово повертатись до них та розмовляти про їх зміст.

Опрацьовуючи такий вид матеріалу учні засвоюють основні поняття пов'язані із інфомедійної грамотністю «візуальні медіа», «фотографія», «фейкові знімки». Вити вчать порівнювати ілюстрації які є реальними та штучно створеними, опановують в процесі первинні навички аналізу

медіатексту. Зазначає, що молодших школярів можна долучати до процесу створення власних знімків, знаходити фотографії до текстів, створювати за допомогою фотографій фотофільми чи історії, зробити фотоілюстрацію книги. Також часто використовує «жанрові» або репортажні фотографії, оскільки у роботі з ними дитина вчиться зчитувати інформацію, відрізняти фейк від реального знімка.

Використовує в роботі й різні періодичні видання, щоб ознайомити із різними видами медіа створених як для дітей так і для всіх охочих читачів. Так, з української мови в 2 класі рекомендує практичне ознайомлення учнів із поняттям «рубрика» часопису та акцентує увагу на самостійній роботі з дитячими періодичними виданнями.

На уроках української мови та читання пропонується використовувати й різні мультимедійні засоби та програми у різних видах діяльності (вивчення нового матеріалу, повторення, узагальнення та систематизації, самостійної роботи тощо. Таким чином, щоб полегшити навчання в початкових класах та зсвоювати вміння користуватись новітніми технологіями з користю застосовуються інтерактивні комп'ютерні вправи. Окрім готових ігор, можна створювати авторські інтерактивні вправи за допомогою сервісів (LearningApps), завдяки їм можна не тільки закріплювати чи перевіряти засвоєний матеріал але й навчати розрізняти істинну та хибну інформацію наприклад після прочитаного твору.

Ще одним медіазасобом є QR-коди. Як стверджує Черешнюк І.О., їх ми використовуємо для зв'язку із онлайн-контентом через сматфони, для доступу з онлайн-бібліотеками, відео, інформаційними джерелами, інтерактивними завданнями та вікторинами, для прослуховування аудіозаписів [70].

З власного досвіду Слижук О. зазначає, що освітній процес можна урізноманітнити створенням власних медіапродуктів та медіаповідомлень застосовуючи медіазасоби. Наприклад, створення мультимедійних презентацій, ілюстрацій, колажів, рекламних чи простих плакатів із певним

посилом, тематичні відеоролики, колажі, лепбуки, фотопрезентації пейзажів рідної природи, фотоколажі тощо. [55, с. 197].

Оскільки описаний досвід є ефективним опираючись на нього та доповнюючи його власним ми створили систему виправ для розвитку інфомедійної грамотності молодших школярів.

2.3. Система мовних вправ для розвитку інфомедійної грамотності молодших школярів

Враховуючи попередні результати дослідження та педагогічний досвід нами було розроблено систему завдань до частини тем, які проводились під час педагогічної практики враховуючи педагогічний досвід, типову освітню програму за керівництва Шияна Р.Б. та матеріали шкільного підручника для 2 класу авторства Іщенко. О. «Українська мова та читання» (2 частина), котрі були інтегровані у систему уроків з української мови та читання в експериментальному класі.

Зазначимо, що згідно нових вимог Державного стандарту та Типових освітніх програм мовно-літературна освітня галузь інтегруються і об'єднуються в один навчальний предмет «Українська мова та читання». Уроки з мовно-літературної освітньої галузі – це повноцінна система, яка забезпечує не тільки вивчення нового матеріалу, але й практичне використання отриманих знань.

Розроблена система завдань цілісно пов'язана із темами шкільного підручника і використовується як доповнення до нього. Тому для ґрунтовної імплементації інфомедійної грамотності молодших школярів на уроці мовно-літературної освітньої галузі ми використали окреснену в підрозділі 1.3 за авторства Дубовика С. Г. поетапність роботи для розвитку в молодших школярів навичок інфомедійної грамотності та умінь створювати медіапродукти та медіатексти, яка включає мотиваційний, теоретичний, практичний, творчий етапи.

На першому мотиваційному етапі здебільшого ми використовували різні онлайн-платформи, дидактичні ігрові вправи, переглядалися фрагменти мультфільмів, відео, ілюстрації тощо.

Наприклад, на уроці української мови під час пригадування частин, повторення їхніх ознак (що називають, на які питання відповідають) було використано групову роботу з флеш-картками, яка за короткий проміжок часу допомогла запам'ятати інформацію. Так, з одного боку флеш-картки написані частини мови, а з іншого – питання, на які вони відповідають та що називають. Застосування на уроках флеш-карток сприяє розвитку здібностей когнітивної компетенції школярів, їх використовувати можна як засіб актуалізації, закріплення та систематизації здобутих знань. Для запам'ятовування частин мови також використовуються різні ментальні карти, мапи думок.

На початку уроку з читання казки «Троє поросят» пропонується завдання на вгадування заголовка казки за допомогою ілюстрацій та фотографій. Діти мають відгадати назву казки та відповісти, яке із зображень відповідає таким медіа продуктам: мультфільм, електронна книжка, зображення згенероване ШІ за запитом людини, відео у ютубі з лялькової вистави (див. Додаток Г).

З анкетування, яке проведено раніше було з'ясовано, що до інтересів молодших школярів входять різноманітні ігри на девайсах, тому на мотиваційному етапі 2-В класу запропонували завдання більше розважального напрямку, але такі за допомогою яких спрямовані будуть на повторення попередніх навчальних тем. Таким чином було використано систему інтерактивних завдань на платформі «Learningapps.org». Наприклад, для повторення теми «Котра година?» учням було

Рис. 2.24. Завдання в Learningapps до теми «Котра година»

запропоновано співставити позначення години і годинник який її показує (рис. 2.24). Завдання було роздане на парту кожному учні та учениці у вигляді qr-коду, який вони мали відсканувати своїми девайсами.

Зазначимо, що під час аналізу шкільної літератури ми звернули увагу на присутність в деяких із них завдань з QR-кодами, але відсутність у підручнику «Української мови та читання» за авторста Іщенко О. для 2 класу. Саме тому такі закодовані завдання в QR-кодах рекомендуємо використовувати не тільки з матеріалів підручників чи зошитів, щоб мотивувати та активізувати роботу учнів, для закріплення вивченого матеріалу, отримуючи нові знання, під час підготовки різних квестів. Для генерації кодів використовували платформу ME QR <https://me-qr.com/>.

Під час теоретичної частини уроку зміст роботи полягав у демонстрації різних видів медіапродукції, які містять у собі різні форми медіатекстів, як-от: мультимедійна презентація, ілюстрація, фотографія, афіша, мультфільм, аудіо, відео, повідомлення, оголошення, комікс тощо, знайомство із їхніми характерними ознаками, аналіз та інтерпретація медійної інформації, розвиток та формування в учнів власного ставлення, поглядів до медіа та вміння його практично використовувати.

Відповідно презентація медіапродуктів передбачає їх аналіз для цього, на нашу думку, доцільно

використовувати схему дослідження медіатекстів

запропоновану учителькою початкових класів Черешнюк Іриною

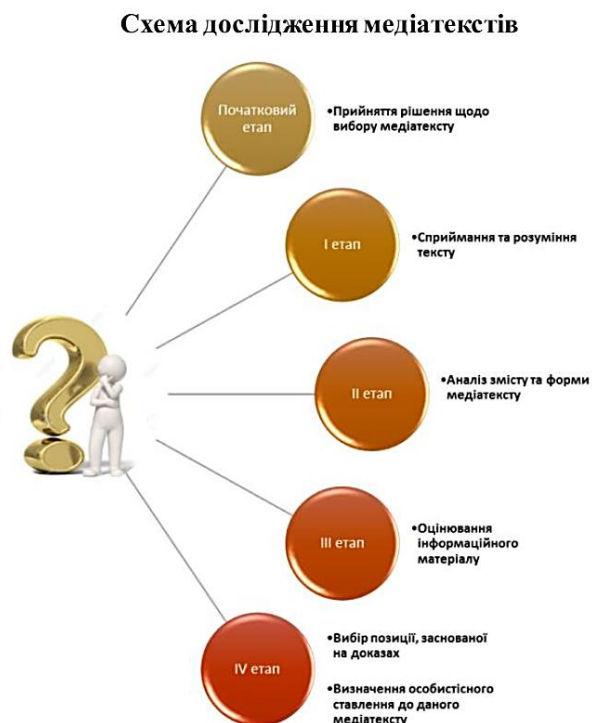

Рис. 2.25. Схема дослідження медіа за Черешнюк І.О. [70]

Олександрівною (рис. 2.25). Впроваджуючи в педагогічну практику вивчення медіатекстів за даною схемою дозволить ефективно працювати з молодшими школярами на уроках української мови та читання.

Враховуючи попередню схему та систему напрямків і питань з аналізу медіаінформації у роботі Куцуруби В.В [30] було застосовано схему «Я досліджую медіа» на рис. 2.26, яка встановлювала певний алгоритм під час роботи з медійною інформацією та значно полегшувала цей процес для 2 класу.

Рис. 2.26. Схема для використання під час обробки медійної інформації

Дана схему можна використовувати вчителями при реалізації змістової лінії «Досліджуємо медіа», наприклад під час вивчення таких тем як «Помічники пілотів: сигнальники», «Ірина Адріанова. Міра для часу», «Досліджуємо газету». У такий спосіб діти зможуть комплексно аналізувати медіа та автоматизувати цю навичку.

Під час опрацювання теми «Розвиток зв'язного мовлення був використаний метод блейденс, який ми розглядали раніше. Описуємо порядок дій». Але в нашому випадку кожна група отримала однакові декілька фрагментів інструкції «як робити іграшкову мишку?». В результаті вони мали скласти правильну послідовність проаналізувавши текст і озвучити свій результат.

У ході вивчення теми «Досліджуємо газету» на уроці української мови пропонувалось учням спершу познайомитись з історією створення газети переглядаючи мультфільм «Життя газети» створений дітьми під супроводом вчителя та відповісти на питання «Яка особливість створення мультфільму і чим він відрізняється від звичайного?», «Для чого створюється газета?», «Хто збирає матеріал?», «Які етапи роботи потрібно зробити, щоб вийшов випуск газети?». Надалі в групах мали розглянути різновиди газет (друкована та електронна), знайти схожі та відмінні риси. Опрацьовуючи матеріал газети, поданого в підручнику, розглядалася будова першої та другої шпальти газети, вивчались нові терміни, кожен учень зіставляв власні почуття та емоції, які відчув під час читання із особистим емоційним та чуттєвим досвідом. Спільно ми обговорювали зміст і форму простого медіатексту, виявляли очевидні ідеї у простих медіатекстах.

Для роботи із медіатекстами також були запропоновані такі завдання:

- 1) визначити в е-листі в який день та в якій годині він написаний;
- 2) переглянути мультфільм та порівняти його із текстом казки (тема «Джон Сьєжка. Правдива історія трьох поросят. Вчимося порівнювати казки»);
- 3) переглянути відео з читанням вірша, поділитися враженнями;
- 4) послухати аудіокнижку переказу казки автором та порівняти із оригіналом народної казки (тема «Джон Сьєжка. Правдива історія трьох поросят. Вчимося порівнювати казки»);
- 5) відскануй qr-код, прочитай текст та знайди дієслова (тема «Дієслово»).

Для візуалізаційного сприйняття дітьми медіатекстів рекомендуємо використовувати медіазасіб «Хмари слів», за допомогою якої можна подати список певних категорій слів, ключових слів з тексту. Створити такі хмари можна на спеціальних онлайн-платформах: Word It Out, Word Cloud Generation, Word Art, Answergarden. Хмари слів можна створювати із такими завданнями як:

- знайти в хмарі якомога більше дієслів (чи інших частин мови) за 30 секунд (тема «Дієслово»);
- знайти у хмарі слів запитання, на яке діти мають знайти відповідь протягом уроку;
- скласти речення чи розповідь, історію застосовуючи якнайбільше слів із хмари слів;
- ознайомлення із хмарию слів, яка складена із слів незнайомого для дітей тексту і дати завдання школярам відгадати про що буде твір/медіатекст.

Робота із медіатекстами реалізується і під час вивчення теми «Записуємо рецепти». Для початку учні ознайомились із відеоінструкцією приготування фруктового салату, а опісля задали питання: «Які інгредієнти було використано?», «Куди поклали порізані фрукти?», «Які фрукти нам потрібно купити в магазині чи на ринку?», «Чи хотіли б ви щось змінити в складі?», «Який порядок приготування?». Для роботи із різними інформаційними текстами дітям було запропоновано переглянути кілька рецептів – показати кулінарну книжку, вирізки з журналу чи сайт, наприклад: <https://panistefa.com/kruhyj-plyatsok-z-yabkamy/>. Наступним завданням було визначити, що спільного у всіх рецептів, серед очікуваних відповідей: список продуктів, які потрібні для приготування страви; опис порядку дій; рецепт може супроводжуватися фото.

Схожі завдання із опрацюванням різних джерел інформації використовували і під час теми «Вивчення календаря». Дітям було запропоновано розглянути календар в інтернеті, а саме Google календар та сайти з календарями, з газети, журналу, церковного календаря, а ще показати різновиди календарів (настінний, настільний, перекидний, електронний, кишеньковий). Їхнім завданням було у групах розглянути календарі, знайти спільне і відмінне, зробити висновки.

Працюючи із текстом у підручнику «Міра для часу» авторки Ірини Адріанової доцільно використовувати інтерактивну вправу на визначення істинних та хибних висловлювань після опрацювання прочитаного (рис. 2.27).

Рис. 2.27. Завдання в Learningapps. Тема «Ірина Адріанова. Міра для часу»

Щоб зрозуміти рівень розуміння тексту учнями з теми «Наталія Чуб. Подорож листочка» було запропоновано завдання, в якому вони мали відповісти на вікторини та якнайшвидше дійти до кінця (рис. 2.28). Для цього діти відсканували QR-код на своїх смартфонах.

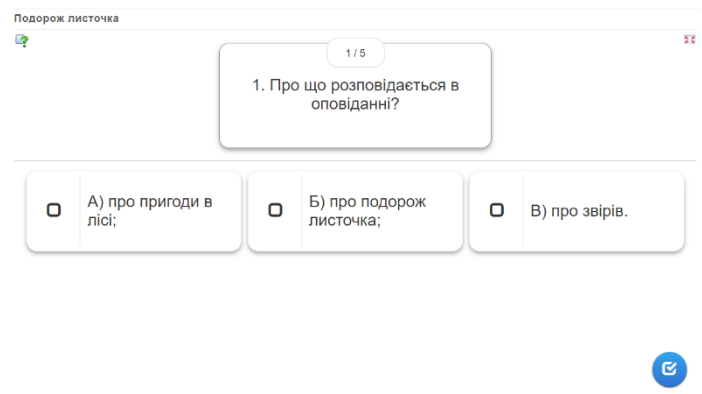

Рис. 2.28. Завдання в Learningapps. Тема «Подорож листочка»

Робота із медіатекстами реалізується в різних формах. Так, під час вивчення теми «Читаємо вірші про весну» використовується відеохрестоматія та аудіокниги. Після прослуховування відео перед дітьми пропонуються такі завдання:

1. Поділись своїми враженнями у форматі відгуку в соцмережі (діти пишуть на листочках і клеють на дошку).
2. Намалюй до нього ілюстрацію – підпиши її рядками з вірша.
3. Добери музику чи світлини з інтернету що описують даний вірш.

Для роботи з поезією було використані такі вправи, які описані в особистому досвіді Мозгової О.:

- «Вправа «Видова трансформація». «Перетворіть» текст у віршованому форматі треба перетворити на прозовий зберігаючи при цьому не лишень зміст, але й стиль автора.

- Вправа «Соноскоп». Слухаючи читання поезії, учні мають заплющити очі та представити собі картинки, стати ліричним героєм даного вірша; які звуки діти чують, які кольори бачать.

- Вправа «Уява». Дібрати найбільш підходящі ілюстрації до кожного рядочка вірша, складаючи при цьому ніби відеоряд із них».

Дослідження мультфільму «Троє поросят» на уроці читання з теми «Англійська народна казка «Троє поросят» та казка Джона Сьєжки «Правдива історія про трьох поросят» також відбувається за певним алгоритмом. Після перегляду мультфільму ставляться запитання: Як називається мультфільм? Про кого він буде розповідати? Хто головні герої? Чого герої хочуть? Як вони досягли мети? Чи одразу їм це вдалось? Який характер у наших героїв? Яка музика мультфільму? На кінцевому етапі разом робиться розбір окремої сюжетної події (Вправа «Стопкадр»). Опісля дослідження фільму ставиться завдання для порівняння мультфільму із народною англійською казкою про «Трьох поросят», під час цього у дітей розвивається навичка критичного мислення.

Серед вправ, спрямованих на сприймання та аналіз мультфільмів та коротких відео, ефективними є такі:

- Вправа «Стоп-кадр». Відео, фільм, мультфільм зупиняється за допомогою клавіші стоп, опісля чого учні мають проаналізувати сюжет та героїв твору.

- Вправа «Звук та зображення» Екран монітору закривається, не показується зображення, учні лишень слухають звук медіапродукту, після цього вони мають відгадати жанр та змістову частину пропонованого вчителем медіа [57].

На уроці з української мови під час опрацювання теми «Описуємо свій день», ми вчилися працювати із голосовими повідомленнями, які зараз можна створювати в різних меседжерах. Заздегідь ми записали медіаповідомлення, де

дівчинка розповідає своїй подрузі Софійці про свій день. Голосове повідомлення було подане учням у вигляді згенерованого qr-коду. Їхнім завданням було відсканувати та послухати його в навушниках у парах чи самостійно. Надалі вони мали відповісти на питання:

- До якого виду медіа відноситься це повідомлення? (Аудіо)
- Слів якої частини мови у голосовому повідомленні є найбільше? Що вони допомагають передати? (Дієслів)
- Куди подруга Софійки ходила після уроків? (На тренування з баскетболу)

Під час розробки завдання для уроків з української мови та читання ми використовували картинки та ілюстрації. Таким чином після прослуховування голосового повідомлення з теми «Описуємо свій день» учням дали вправу на добір зображень на яких зображений уривок із прослуханого медіаповідомлення. Діти мали виконати завдання до вправи працюючи із поданими картинками:

- Вибери серед всіх фотографій, ті які відображають зміст голосового повідомлення;

Рис. 2.28. QR-код
голосового
повідомлення

- Які фотографії ти не вибрав/-ла? Поясни чому?

- Створи розповідь з описом дня використовуючи фото, які не були обрані.

Зображення були згенеровані за допомогою штучного інтелекту (ШІ) на сайті Playground. Зазначимо, що ШІ є досить новітньою технологією, яка відкрилась повноцінно для українців в 2022 році з появою GPT-чату. У результатах анкетування вчителів було зазначено, що для роботи із медіатекстом та медіапродуктами як метод використовують ШІ. Тому для роботи із медіа пропонуємо педагогам застосовувати ШІ при таких потребах під час підготовки матеріалів та завдань метою яких буде формування інфомедійної грамотності молодших школярів:

Генерувати різноманітні зображення за допомогою ШІ можна у властивому йому стилі за заданою користувачем темою. Для генерації фотографій для створення схожих завдань на добір зображень до тексту, аудіо рекомендуємо використовувати й інші безкоштовні неймережі: Kling AI, AI Art Generator, NightCafe, AutoDraw, Canva AI, Dream WOMBO, Ideogram.

- Озвучка текстів. ШІ може озвучити потрібний текст.
- Виокремлення тексту із зображення. Штучний інтелект трансформує скановану копію чи фотографію із текстом в текст, який можна редагувати.

Рис. 2.30. Вправа добери фотографії до голосового повідомлення (тема «Опиши свій день»)

- Виокремлення текстів із відео. AI у текстовому форматі відтворить змістову частину відео за вставленим посиланням.
- Забрати фон зображення також може ШІ. Видалити фон допоможуть онлайн платформи та додатки.
- Створення тестових завдань, вікторин. ШІ допоможе у короткий проміжок часу зробити опитування для учнів. Для цього можна використати безкоштовну платформу Qwiz wizard.

Під час основної частини уроку «Описуємо порядок дій» пропонувалась вправа «Знайди правильну послідовність». Гра спрямована на розвиток логічного мислення, уяви та уміння аналізувати. Дитині пропонується розглянути малюнки та фотосвітлинки і розкласти їх за логікою, визначаючи де буде початок, основна частина та кінець сюжету. Також опісля цього можна запропонувати охочим учням скласти розповідь, яка буде відповідати ілюстраціям та пофантазувати, що могло статися після або до поданих подій.

Роботу із ілюстраціями також пропонується використовувати на початку уроку читання казки Франца Голера «Прекрасний принц». Розглядаючи ілюстрації в книжці задаються супроводжуючі питання:

- Погляньте на ілюстрації. Про що, на вашу думку, буде казка, яка називається «Прекрасний принц»?
- Дайте відповіді на питання: Що звичайне для казки? (Дракон, воїни, фортеця...). А що незвичайне? (Мотоцикл праворуч.) Що це нам підказує? (Що це буде якийсь сучасний принц, сучасні події...).

Теорія має закріплюватись практикою та творчими завданнями, а саме здобуттям практичних навичок створення медіапродуктів як за допомогою вчителя так і самостійно. На практичному та творчому етапі проводиться ознайомлення молодших школярів з основними прийомами створення медіапродуктів. Молодші школярі працювали із різними медіапродуктами, а саме як світлинки, плакати, відеоролики, аудіо, ілюстрації.

Одним із типів медіапродуктів були аудіовізуальні, з якими познайомились школярі. Відносять до них пізнавальні відеоролики,

відеоблоги, мультфільми, кінофільми тощо. Так як на практичному етапі відбувається застосування набутих навичок створення медіапродуктів, у роботу було включено ознайомлення з способами створення відеороликів, що було зумовлено віковими особливостями другого класу. Діти знімали уривки відео для свого відеоблогу на власний телефон.

Створення відеоблогу як самостійне завдання було запропоновано під час вивчення таких тем як:

- Тема «Складаємо рецепти». На домашнє завдання було задано зняти відео як приготувати ту чи іншу страву за записаним рецептом. А ще знайти вдома і сфотографувати різні рецепти з газет, журналів та книжок, опісля із світлин яких мали зробити «Кулінарну книгу» роздрукувавши світлини (можна зробити і на онлайн-платформі з доступом), це ще один спосіб для створення медіапродукту;

- Тема «Галина Вдовиченко. Чорна-чорна курка». Автори підручника пропонують переглянути дитячу розповідь про книжку «Чорна-чорна курка», після ознайомлення дітям пропонується обрати книжку яку вони читали чи читають та коротко розповісти про це на відео, або записати відеовідгук.

Якщо говорити про створення відгуку на книжку, то він може бути медіапродуктом не лишень у форматі відео, але у вигляді повідомлення, коментаря чи допису в соцмережі.

За програмою для другого класу учні мають працювати з візуальними, аудіальними та аудіовізуальними інфомедіапродуктами. Тому надалі школярі працювали з аудіальними медіапродуктами.

На уроці читання після прочитання твору «Чорна курка» Галини Вдовиченко учням було запропоновано вправу «Радіоменю». Потрібно було укласти список музики для твору: «Якими піснями ти б описав настій твору?»

Під час практичного етапу молодші школярі знайомились із медіазасобами для створення аудіозаписів у ході процесу вони змогли аналізувати, відтворювати та інтепретувати прочитаний текст. Найпростіше

аудіозаписи було створювати шляхом використання диктофону, який є на будь-якому смартфоні чи мобільному телефоні. Запропоновано дітям було ще і такі завдання: 1) На диктофон телефону запиши читання уривку твору. 2) Розкажи про свої емоції та почуття після прочитання в аудіоповідомленні. 3) Після прочитання тексту, запиши на диктофон переказ прочитаного твору.

Розвиток умінь створювання аудіальних медіапродуктів може зробити перевірку домашнього читання легшим оскільки школярі записують удома власне читання і відсилають вчителів. Продуктивність від такого процесу суттєво зростає.

Серед творчих завдань під час роботи з казкою, оповіданням пропонувалось:

1. озвучення уривка казки чи оповідання. Такий вид роботи виконувався у групі чи серед бажаючих у класі, і надалі відбувався за етапами: прочитання твору, розбір ролей, розподіл реплік героїв між учнями; тренування діалогу; запис діалогів на диктофон; монтаж (всі кроки детально розказується учням). Наприклад, за темою «Галина Вдовиченко. Чорна-чорна курка» було запропоновано учням інсценізувати уривок діалогу Бровка та Чорної курки у форматі пальчикового театру;

2. вигадати кінцівку казки та озвучити її від імені автора (тема «Розвиток зв'язного мовлення. Подорож листочка», «Галина Вдовиченко. Чорна-чорна курка»).

Серед завдань, які спрямовані на створення власних медіатекстів були використані при вивченні теми «Досліджуємо медіа». Завданням учнів було уявити себе журналістами та підготувати матеріал для рубрики «Ми рекомендуємо». Кількома реченнями вони мали відповісти на питання «Що б таке зробити, коли нема роботи?». А опісля презентувати свої роботи.

Під час уроку «Розвитку зв'язного мовлення. Складаємо розповідь» діти вчаться працювати із картинками, аналізувати їх та складати побачені дії, інформацію в одну розповідь для цього використовуючи пам'ятку (рис. 2.31).

У такому форматі можна працювати і з різними фотографіями описуючи їх. Так, на уроках «Розвитку зв'язного мовлення» можна використовувати поширену в практиці початкової школи техніку сторітейлінгу. У

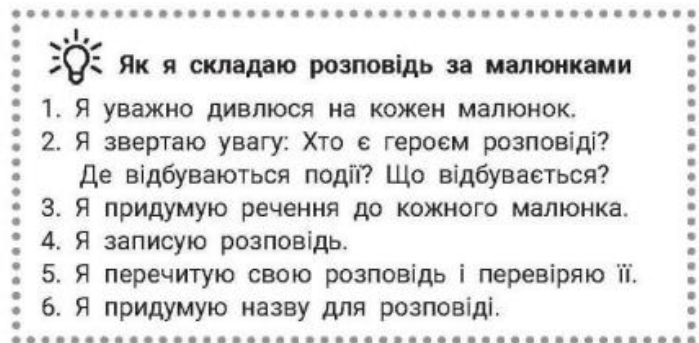

Рис. 2.31. Пам'ятка «Як складати розповідь за малюнками?» [67]

перекладі з англійської мови «story» - історія, «telling» - розповідати, звідки сторітейлінг – це розповідь історії.

Різниця між сторітейлінгом та звичайної розповіді (переказу, опису по пам'яті) є значна, оскільки сторітейлінг базується на роботі із сприйняттям, розвитку пам'яті та уяви, в основах таких розповідей є продумані герої та їх обраи, події та ситуації, дії героїв, які самостійно придумав учень. Діти застосовують власний здобутий знання, досвіт та по-різному поєднують їх. За допомогою кубиків Рорі або онлайн-платформи STORY DICE сторітейлінг можна інтегрувати в навчальний процес.

Історія як і кожне оповідання, казка має свого придуманого героя чи героїв із власними іменами, рисами характеру, зовнішністю. Для складання розповіді дітям пропонується така структура:

- Експозиція. Починається «Жив був...». Дається відповідь на питання: «Де? Коли? З ким? ».

- Зав'язка. Починається «Одного разу...» Відповідає на питання: «Що ж сталося?». Наприклад, приїхала подруга, почався сильний шторм, прийшов лист тощо.

- Розвиток подій. У цій частині перераховуються всі ситуації та події про які будиться розказуватись. Тут потрібно подумати над емоціями, які

мають відчутти у цей час слухачі. Також можна написати, як змінюються герої впродовж даної історії.

- Кульмінація. На цьому етапі описується найбільш епічна «вирішальна» подія чи ситуація для головного/головних героїв.

- Розв'язка. Тут треба описати чим все закінчилось. Можна дати відповіді на питання: «Які зміни відбулися з героєм?».

- Висновок. Відповідає на питання: «Що ж нас навчила ця історія?».

Додатково можна придумати інтригу, пастку в історії [56].

У формуванні інфомедійної грамоності молодших школярів та розвитку навичок створення медійних продуктів педагоги застосовують й інші форми творчої діяльності. Розглянемо деякі із них, ті які були використані під час розробки уроку читання з теми «Джон Сьєжка. Правдива історія трьох поросят».

Творча робота наприкінці уроку включала в себе 4 види різних завдань, які були представлені на вибір учнів.

1. Створення ілюстрації з підписом із казки (рис. 2.32). Таке завдання надає можливість молодшим школярам виявити власний творчий потенціал як художника та знаходити важливі, значимі тези після прочитання та осмислення художнього твору.

Рис. 2.32. Ілюстрація до твору із підписом до твору

Такий вид завдання також можна давати наприклад під час знайомства із біографією та творчістю поета чи письменника, шукаючи інформацію про нього в інтернеті.

2. Створення плаката з вимогою покарати вовка (рис.2.33).

Рис. 2.33. Малюнки плакатів до твору

3. Створення плаката на захист вовка.

Друге та третє завдання мають мету показати, яку позицію займе школяр після опрацювання казки «Троє поросят» та авторської казки від Джона Сьєжки «Правдива історія про трьох поросят». Ніхто із наших учнів не став на сторону вовка, тому третє завдання ніхто не вибрав. Таким чином дитина перевіряє правдивість історій, вчиться визначати факти та думки, співставляє історії, оцінює надійність, вчиться висловлювати свою думку та позицію.

4. Створення реклами книжки (рис.2.34). Враховуючи, те що з учнями ми дослідили, що книжки з казками не рекламувались. Було запропоновано створити власну рекламу книжки.

Рис. 2.34. Реклама книжки. Малюнки дітей

Формат роботи із створення реклами на уроках мовно-літературної освітньої галузі можна використати по різному. Наприклад, створити буклети та рекламні листівки з ополошенням (анонсом) про інсценізацію казок на вибір: «Троє поросят», «Правдива історія про трьох поросят», «Чорна-Чорна курка». Опісля другокласники потім можуть роздати в школі.

Отже, комплексне поєднання медіазасобів, медіатехнологій, онлайн-інструментів технологій навчання під час вивчення навчального предмету допоможе зробити урок цікавим, допоможе тримати увагу учнів, підвищити пізнавальну та стимулювати розумову активність школярів. Використання відповідних програм і платформ у процесі мовно-літературної освітньої галузі потенційно сприяє формуванню в учнів ІМГ як сукупності навичок, необхідних їм для майбутнього.

Всі окреслені етапи із описаними вправами, завданнями та медіазасобами застосовувались у системі уроків мовно-літературної освітньої галузі (див. табл. 2.1) для школярів 2-В класу. Конспекти декількох уроків подані в додатку Д (див. додаток Д).

Система уроків української мови та читання

№1	Тема уроку	Сторінка підр.	Пропонований зміст роботи під час імплементації інфомедійної грамотності
1	Дієслово	53	Сканування QR-коду, опрацювання медіатексту; робота з «хмарами слів», флеш-картами
2	Описуємо свій день РМ	54	Ознайомлення з аудіальним продуктом (голосове повідомлення); сканування QR-коду, прослуховування аудіозапису, його аналіз та обробка; робота із фотографіями створеними ІІІ
3	Описуємо порядок дій РМ	58	Опрацювання малюнків та фотосвітлин
4	Записуємо рецепти. Використовуємо дієслова у різних формах. Складаємо рецепти	60-61	Ознайомлення з медіапродуктами газета, журнал, відеоролик; створення спільної «Кулінарної книги»
5	Складаємо розповідь РМ	62-63	Опрацювання ілюстрацій; сторітейлінг
6	Читаємо вірші про весну	64-65	Сканування QR-коду, робота з віршованим текстом; прослуховування відеохрестоматії та аудіокниги, його аналіз та обробка; робота із аудіальними медіапродуктами (піснями)
7	Ірина Адріанова. Міра для часу	66	Виконання завдань learningapps.org на визначення істини та неправди
8	Вивчаємо календар	67	Ознайомлення із різними видами календарів та створення записів у Google календарі
9	Котра година? Наталя Забіла. Годинник	68-69	Виконання завдань learningapps.org

Продовження таблиці 2.1

10	Наталія Чуб. Подорож листочка. Придумуємо кінцівку твору РМ	70-71	Ознайомлення з аудіальним продуктом; створення власного аудіозапису на диктофон; сторітейлінг
11	Галина Вдовиченко. Чорна-чорна курка. Дослідження мови твору	72-74	Ознайомлення з медіапродуктом відеовідгук; створення власного відеовідгуку/відео-враження для соцмережі; Аналіз та оброблення тексту його інтерпретація під час інсценізації уривку діалогу у форматі пальчикового театру Вихід у мережу Інтернет, Пошук значення окремих слів
12	Досліджуємо газету РМ	76-77	Ознайомлення із особливостями будови газети, її видами; створення власних медіатекстів для газети
13	Ніколаус Гайдельбах. Прекрасний принц	80-81	Опрацювання ілюстрацій
14	Джон Сьєжка. Правда історія трьох поросят.	84-85	Ознайомлення із різними видами медіапродуктів відео та аудіо; перегляд мультфільму та прослуховування аудіоказки, його аналіз та обробка
15	Джон Сьєжка. Правда історія трьох поросят. Вчимося порівнювати казки РМ		Створення плакатів, реклами, оголошень

Подана система уроків сформована враховуючи програмові вимоги та актуального шкільного підручника. Запропоновані види роботи, які були описані вище та в яких імплементується інфомедійна грамотність до кожної теми уроку зазначені у таблиці. За нашими спостереженнями реалізація розробленої системи мовних вправ на уроках української мови сприяє збільшення рівня розвитку інфомедійної грамотності другокласників та мотивації до навчання.

З метою виявлення успішності імплементатії інфомедійної грамотності у розробленій системі уроків було визначено ставлення молодших школярів до використання під час уроків української мови та читання медіапродуктів та

медіатекстів як засобів для формування інфомедійної грамотності. Для рефлексії були розроблене й запропоноване учням опитування. В анкетуванні взяло участь 23 учнів з 2-В класу. В анкеті було подано 7 питань, на які треба було відповісти «Так» або «Ні»:

1. Для мене було корисним отримати знання про різні медіапродукти. Їх я буду використовувати у житті.

2. У процесі роботи із медіапродуктами та медіатекстом я зрозумів/-ла, що потрібно його аналізувати та ставитись до нього критично.

3. У ході роботи мені сподобались завдання із створенням медіапродуктів.

4. Мені легко створювати власні медіатексти.

5. Я зрозумів/-ла, що створювати медіапродукти можна в корисних цілях, створюючи цікавий контент для інших.

6. Я можу формувати та висловлювати вільно власну думку щодо медіатекстів та медіапродуктів.

7. Я усвідомив/-ла те, що на уроках української мови та читання можу навчитись розрізняти інформацію яку я споживаю щоденно.

Таблиця 2.2

Результати опитування учнів

Рефлексійні питання	Результати опитування (%)	
	«Так»	«Ні»
1. Для мене було корисним отримати знання про різні медіапродукти. Їх я буду використовувати у житті.	95,7%	4,3 %
2. У процесі роботи із медіапродуктами та медіатекстом я зрозумів/-ла, що потрібно його аналізувати та ставитись до нього критично.	78,3%	21,7 %
3. У ході роботи мені сподобались завдання із створенням медіапродуктів.	82,6 %	17,4%

Продовження таблиці 2.2

4. Мені легко створювати власні медіатексти.	39,1%	60,9%
5. Я зрозумів/-ла, що створювати медіапродукти можна в корисних цілях, створюючи цікавий контент для інших.	65,2%	34,8%
6. Я можу формувати та висловлювати вільно власну думку щодо медіатекстів та медіапродуктів.	47,8%	52,2%
7. Я усвідомив/-ла те, що на уроках української мови та читання можу навчитись розрізняти інформацію яку я споживаю щоденно.	100%	-

Спираючись на результати в таблиці 2.2 ми бачимо такі показники: більшість учням сподобалося взаємодіяти із медіапродуктами на уроці – 82,6% (19 учнів), решті – 17,4% (4 учням) не дуже сподобалося, проте багато учнів – 60,9% (14 учнів) відчують складність під час створення власних медіатекстів, лиш 39,1% (9 учнів) відповіли що їм легко створювати власні медіатексти.

Із наступних результатів видно, що майже усі школярі, тобто 95,7% (22 з 23 учнів) усвідомлюють, що отримані знання під час виконання відповідних завдань із медіапродуктами будуть використовувати потім у житті. 78,3% (18 учнів) – зрозуміли, що споживаючи медіапродукти їх потрібно аналізувати та ставитись до них критично, решта 21,7 % (5 учнів) – ще не усвідомили цього. 65,2% (15 учнів) – зрозуміли, що медіапродукти можна створювати з корисними цілями тим самим створюючи цікавий, інформативний контент для інших, решта 8 учнів (34,8%) – відповіли, що ще не зрозуміли. Не усі другокласники, а це 12 учнів (52,2%) на етапі рефлексії ще можуть формувати та висловлювати вільно власну думку щодо медіатекстів та медіапродуктів після їх опрацювання, інші – 11 учнів (47,8%), відповіли «Так» на дане питання. Відповідно дані результати вказують на потребу врахування розвитку навички висловлювати власну думку вчителем при плануванні наступних уроків.

На момент рефлексії всі 23 учнів (100%) – усвідомлюють, те що на уроках української мови та читання вони можуть навчитись розрізняти інформацію яку вони споживають щоденно.

Згідно результатів зроблено висновки, що після імплементації інфомедійної грамотності у процес вивчення мовно-літературної освітньої в учнів виникло усвідомлення важливості освоєння знань на уроках української мови та літератури під час яких відбувається взаємодія із різними медіатекстами та медіапродукцією. Важливим також є те, що молодші школярі усвідомили, що отримавши ці знання вони зможуть їх використовувати у житті. Водночас діти зрозуміли, що під час споживання будь-якої інформації потрібно її аналізувати та ставитись до неї критично, а медіапродукти якими вони чи їхні батьки користуються можна створювати самостійно і в корисних цілях, створюючи цікавий та пізнавальний контент для інших.

Наприкінці дослідження аналізуючи результати та власні спостереження ми додатково зауважили наступні позитивні зміни в учнів 2-В класу:

- підвищився рівень мотивації до навчання;
- зросла цікавість до уроків української мови та читання;
- збільшилась пізнавальна діяльність школярів;
- діти значно легше почали освоювати матеріал, що посприяло самостійному пошуку цікавої додаткової інформації з вивченої теми.

Отже, спираючись на результати проведеного дослідження та спостереження під час реалізації розробленої системи завдань на уроках дає можливість нам стверджувати, що імплементація інфомедійної грамотності молодших школярів під час навчального процесу сприяє поступовому формуванню відповідних навичок, навчає учнів критично мислити та сприймати інформацію, застосовувати її, створювати свої медіапродукти, що закладає підґрунтя для подальшого розвитку молодшого школяра в інформаційному суспільстві.

Висновки до розділу 2

У ході дослідження на константувальному етапі було проведене анкетування вчителів початкових класів з ціллю визначити рівень обізнаності педагогів у досліджуваній проблемі й проаналізувати досвід імплементації інфомедійної грамотності у практиці Нової української школи. Результати анкетування свідчать, що більшість вчителів мають більш загальне розуміння про інфомедійну грамотність та потребують допомоги в імплементації інфомедійної грамотності молодших школярів на уроках мовно-літературної-освітньої галузі у вигляді різних методичних розробок. Проте більша частина відповідей респондентів також вказує й на той факт, що багато залежить і від матеріально-технічного забезпечення класів та наявності часу на уроках. Саме тому часто спостерігається ситуація коли вчителі віддають перевагу традиційним методам, але в деяких випадках все ж педагоги використовують різні методи, засоби та вправ під час розроблення уроків водночас враховуючи навантаження із підручника, супровідних зошитів та типових програм.

Наступні результати проведеного анкетування учнів 2 класів засвідчують, що сучасні діти є активними користувачами інтернет мережі та соціальних мереж і відповідно занурюючись у віртуальний світ часто саме звідти споживають інформацію у різному вигляді, формі не фільтруючи її. Оскільки більшість молодших школярів мають смартфони та комп'ютери, це дає їм можливість освоювати пристрої та використовуючи їх з корисними цілями створюючи різні медіапродукти. Відповіді респондентів показали, що учні мають менш-більш сформоване загальне поняття про «інфомедійну грамотність» і відповідно готові до вивчення та засвоєння інфомедійної грамотності під час уроків мовно-літературної-освітньої грамотності враховуючи при цьому і їхні інтереси.

З'ясовано, що на даний момент існує багато вправ на застосування медіазасобів, медіатекстів, медіапродуктів, сучасних програм, додатків, які допоможуть вчителю створювати різні завдання до уроків та безпосередньо

мати змогу використати їх на уроці української мови та читання задля імплементації інфомедійної грамотності в молодших школярів.

Враховуючи отримані результати та передовий досвід було розроблено систему мовних вправ під час яких було враховано поетапність роботи для розвитку в молодших школярів навичок інфомедійної грамотності та умінь створювати медіапродукти, яка складається із мотиваційного, теоретичного, практичного і творчого етапів. У кожен із цих етапів входять різноманітні завдання відповідно, а також розроблена система уроків у ході яких здійснювалась імплементація інфомедійної грамотності.

Після впровадження розробленої системи завдань у комплексі уроків ми провели анкетування учнів 2 класу, яке показало, що у молодших школярів сформувалось позитивне ставлення та збільшилась пізнавальна активність до навчання на уроках мовно-літературної освітньої галузі використовуючи на них медіатексти та медіапродукти для формування інфомедійної грамотності.

Отже, імплементація інфомедійної грамотності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі сприяє поступовому розвитку відповідних навичок, що стає основою для подальшого їхнього розвитку у сучасному суспільстві.

ВИСНОВКИ

У результаті вивчення наукової літератури щодо досліджуваної проблеми було систематизовано теоретичні дані, узагальнено практичний досвід педагогів, досліджено стан сформованості молодших школярів для імплементації інфомедійної грамотності на уроках та розроблена система мовних вправ для впровадження інфомедійної грамотності школярів під час вивчення уроків мовно-літературної галузі, що виступає рішенням даної досліджуваної проблеми. Отож було узагальнено результати та виведено висновки:

1. Виявлено, що із розвитком ІКТ та збільшенням кількості різних медіазасобів в умовах постійного збільшення інформаційного потоку постає проблема навчання та розвитку у дітей творчого, самостійного та критичного мислення. Тому це вносить значні зміни в методологію освіти, зокрема в мовно-літературну освітню галузь. Ставляться дидактичні завдання, які сприяють новим пошукам у сфері медіаосвіти результатом чого стає формування у молодших школярів навички медіаграмотності у поєднанні з вмінням користуватися сучасними інформаційно-цифровими технологіям. Власне, це формує інфомедійну грамотність молодших школярів у процесі імплементації в освітній процес.

З'ясовано, що поняття «інфомедійна грамотність» є відносно новим поняттям порівняно із медіаграмотністю та немає єдиного тлумачення. Інфомедійна грамотність поєднує у собі три складові: медіаграмотність, інформаційну грамотність та ІКТ/цифрову грамотність. Після аналізу наукової літератури було сформоване визначення, що інфомедійна грамотність – це сукупність знань, умінь, навичок, які допомагають людині ефективно працювати з інформацією, медійними ресурсами та технологіями. Вона включає вміння знаходити, інтерпретувати, аналізувати та критично оцінювати інформацію з різних джерел, а також створювати та поширювати власні інформаційні та медійні продукти.

2. Визначено дидактичні засади імплементації інфомедійної грамотності молодших школярів під час аналізу нормативно-правових документів, які враховують обов'язкові результати Державного стандарту початкової освіти, а саме двох типових освітніх програм під керівництвом Савченко О. та під керівництвом Шияна Р., було виявлено у програмах змістову лінію «Досліджуємо медіа», що створює достатньо можливостей для роботи дітей із медіапродуктами та медіатекстами, формуючи ключові компетентності у школярів, в тому числі критичне мислення.

Аналіз підручників з мовно-літературної галузі 2 класу засвідчує, що більшість авторів враховували типові освітні програми із застосуванням змістової лінії «Досліджуємо медіа», але все ж у них не інтегрується повною мірою саме інфомедійна грамотність, оскільки це доволі нове поняття. Через це на вчителя покладається місія імплементації інфомедійної грамотності, у вигляді доповнень матеріалу поданого у підручнику різними завданнями.

З'ясовано, що для розвитку інфомедійної грамотності молодших школярів початкової школи важливу роль відіграє використання медіатекстів на уроках української мови та літератури, які сприяють розвитку в молодших школярів навичок виокремлювати, добирати, інтерпретувати, аналізувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах і застосовувати її для поповнення свого досвіду та створювати з обробленою інформацією медіапродукти. Також виділено фактор, який робить формування навичок молодших школярів комплексним процесом, а саме поетапність роботи у ході імплементації інфомедійної грамотності. Визначено, що використання ІКТ у початкових класах дозволить ефективно інтегрувати інфомедійну грамотність у навчання.

3. У процесі константувального дослідження проблеми в освітньому процесі початкової школи було виявлено, що більшість вчителів мають загальне поняття про інфомедійну грамотність та потребують допомоги в імплементації інфомедійної грамотності молодших школярів на уроках української мови та читання у вигляді методичних розробок. Багато педагогів

враховують цікавість дітей сучасними медіа під час розробки уроків з української мови та читання. З'ясовано, що учні 2 класів є активними користувачами інтернет мережі та соціальних мереж, мають бажання створювати окремі види медійних продуктів, мають сформоване загальне поняття про «інфомедійну грамотність» і відповідно готові до вивчення та засвоєння інфомедійної грамотності під час уроків мовно-літературної-освітньої грамотності.

4. Запропоновано систему мовних вправ у комплексі уроків української мови та читання. Під час якої було враховано попередні отримані результати, педагогічний досвід та застосовано поетапність роботи для розвитку у молодших школярів навичок інфомедійної грамотності та умінь створювати медіапродукти, яка складається із взаємопов'язаних мотиваційного, теоретичного, практичного і творчого етапів.

Результати дослідження показали, що у другокласників сформувалось позитивне ставлення та збільшилась пізнавальна активність до навчання на уроках мовно-літературної освітньої галузі використовуючи на них медіатексти та медіапродукти для формування інфомедійної грамотності.

Тематика дослідження дипломної роботи є не вичерпна і може бути удосконалена та урізноманітнена. Продовженням роботи може бути вивчення інтеграції інфомедійної грамотності молодших школярів з обмеженими можливостями на уроках мовно-літературної освітньої галузі чи розробка квесту з української мови та читання із застосуванням набутих учнями навичок інфомедійної грамотності наприкінці навчального року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ампіглова Л., Шкеребець О. Розвиток у молодших школярів критичного ставлення до медіаресурсів на основі їх інтегрування в освітній процес. *Збірник статей Пятої міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи»*. – Київ. : Центр Вільної преси, Академія української преси, 2017. – 393 с. Режим доступу: https://www.aup.com.ua/uploads/Zbirnik_konf_AUP_2017.pdf
2. Антонова О. П. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: дидактичні основи формування медіаграмотності в учнів початкової школи» для педагогічних працівників – Київ : Генеза, 2020. – 96 с. Режим доступу: <http://surl.li/zbxaol>
3. Варзацька Л., Трохименко Т. Українська мова та читання. Підручник 2 клас Ч.1. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2019. С. 160.
4. Вашуленко М. Українська мова та читання: підручник для 2 класу. Ч. 1. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2019. С. 144.
5. Водолазська Т.В., Курмишева Н.І., Устименко Т.А. Інфомедійна грамотність: імплементація в освіті дорослих: навчально-методичний посібник, упор. Т.А. Устименко. Полтава: ПОШППО ім. М.В. Остроградського, 2021. 108 с.
6. Волкова Ю., Нич Т. Інтеграція медіаосвіти в предмети початкової школи. *Збірник статей Пятої міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи»*. – Київ. : Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2017. – 393 с. Режим доступу: https://www.aup.com.ua/uploads/Zbirnik_konf_AUP_2017.pdf
7. Гергуль, С. М., Городнича Л. В., Деркач Н.В., Ольховик М. В., Лілік О.О., Сазанова О.В., Чередник Т.П. Порадник з інфомедійної грамотності для

учнів та вчителів сучасних закладів освіти: Практикум. 2021. С. 208. Режим доступу: <http://surl.li/qtvqdr>

8. Гордіченко О. В. Робота з медіатекстами на різних етапах уроку з початкової школи. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/robota-z-mediatekstami-na-riznih-etapah-uroku-v-pocatkovij-skoli-9923.html>

9. Городецька О. Формування медійно-інформаційної грамотності особистості як запорука її духовного розвитку. Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в ХХІ століття. Харків : Видавництво ВННОТ, 2019. С. 419-423.

10. Гудима Н. В., Мелекесцева Н. Н., Ковальчук О. В. Формування медіаграмотності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі як одне із актуальних завдань нової української школи. Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) (1), с. 32-42. 2023. Режим доступу: <https://lkr.ndu.edu.ua/index.php/nz/article/view/975>

11. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#n9>

12. Державний стандарт початкової освіти. 2018. *Режим доступу:* <http://surl.li/uqylhn>

13. Дубовик С.Г., Готман А.Р. Формування в молодших школярів умінь створювати медіапродукти. Молодий вчений. №2 (90). Лютий, 2021. С. 171-175.

14. Єфіменто А., Ішутіна О. Робота з медіатекстами на уроках мовно-літературної освітньої галузі як метод формування медіаграмотності молодших школярів. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти, 1 (14), 2021. С. 125-132. Режим доступу: <http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/236601>

15. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки». Урядовий кур'єр. Київ, 2007. С. 5. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text>

16. Запорожцева Ю. С. Інформаційно-цифрова компетентність як складник сучасного навчально-виховного процесу. Інновація педагогіка. Вип. 12. Т. 1. 2019. С. 79-82.
17. Захарійчук М. Д. Українська мова та читання: підручник для 2 класу. Ч1. Київ : грамота, 2019. 112 с.
18. Іванова І. Реалізуємо змістову лінію «Досліджуємо медіа» в початкових класах НУШ. Практичні поради для вчителя. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=TRquTJrcuBI>
19. Інфомедійна грамотність – невідємна складова навчального процесу закладу вищої освіти : збірник статей / Редкол. : В.Ф. Іванов (гол.ред.) [та ін.]. – Київ : Академія української преси, IREX, Центр Вільної Преси, 2021. – 400 с.
20. Інфомедійна грамотність онлайн : посібник для тренера / за заг. Ред. Тараненко О. / Розроблено в межах проєкту «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність». Київ : IREX, 2021. 400с Режим доступу: https://filter.mkip.gov.ua/wp-content/uploads/2022/04/l2d-e_online_curriculum_6s_8-1.pdf
21. Ісаєва О.О. Формування сучасного читача засобами медіаосвіти. Режим доступу: <http://isaieva.kiev.ua/downl-f/prez-2-4-medosvita.pdf>
22. Іць С. В. Використання медіаосвітніх ігор для формування медіаосвітньої компетентності учнів початкової школи. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/20571728.pdf>
23. Ішутіна О., Чернікова Ю. Інфомедійна грамотність здобувачів початкової освіти: зміст і структура поняття. Вісник науки та освіти, (5 (11)).
24. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). Режим доступу: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontsepsiya-vprovadzhennya-mediaosvity-v-ukraini-nova-redaktsiya/>
25. Концепція нової української школи. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

26. Кравцова Н. Українська мова та читання: підручник для 2 класу, Ч1. Тернопіль : Підручники і посібники, 2029. 128 с.
27. Краснопорова О.В, Біляцька О.П. Реалізація змістової лінії «Досліджуємо медіа» в процесі напчання грамоти першокласників: збірник наукових праць. Харків, 2015. С. 46.
28. Курило В. А. Визначення поняття інфомедійної грамотності в працях вітчизняних науковців / В. А. Курило // Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали VII Міджнар. Наук.-практ. конф., Харків, 16-18 берез. 2023 р. – Харків : ХНПУ ім. Г. С. 2023. – С. 74-75. Режим доступу: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/11585>
29. Курмишева Н. Інфомедіа грамотність у педагогічній суб'єкт-суб'єктній взаємодії Режим доступу: <https://medialiteracy.org.ua/infomedijna-gramotnist-u-pedagogichnij-sub-yekt-sub-yektnij-vzayemodiyi/>
30. Куцуруба В. В. Формування медіакомпетентності другокласників засобами освітніх інновацій/ В.В Куцуруба, Є.О. Старостіна / Конкурсна наукова робота, 2019.
31. Кучерук О. Інтегрування інфомедійної грамотності в простір мовної освіти // Українська мова і література в школі. – 2020. – №3. – С. 9-12. Режим доступу: <http://surl.li/wzrbas>
32. Матвійчук О. Є. Ресурси освітянських бібліотек України з інфомедійної грамотності. Інфомедійна грамотність – невідємна складова навчального процесу закладу вищої освіти. Збірник статей / Редкол. В. Ф. Іванов (гол. Ред.). Київ : Академія української преси, IREX, Центр Вільної Преси, 2021. С. 241-247.
33. Матеріали проєкту «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність в освіті». 2018–2023. [Електронний ресурс]. URL : <https://bkbnau.com/wp-content/uploads/2024/02/L2D-2023-Materials-Catalog-A5-digital-version.pdf>
34. Медіаграмотність та критичне мислення в початковій школі: посібник для вчителя /Бакка Т., Голощапова В., Дегтярьова Г., Євтушенко Р.,

Іванова І., Крамаровська С., Мелешенко Т., Шкребець О. /За редакцією Волошенюк О., Дегтярьової Г., Іванова В. – К.: ЦВП, АУП, 2017 – 197 с.

35. Медіаграмотність у початковій школі: посібник для вчителя /Волошенюк О.В, Ганик О.В., Голощапова В.В, Дегтярьова Г. А., Іванова ІБ., Кожанова А.Ю., Пиза Г. Ю., Шкребець О.О., Янкович О. І. /За редакцією Волошенюк О. В., Іванова В. Ф. – Київ : ЦВП, АУП, 2018 – 234 с. Режим доступу: <https://www.aup.com.ua/book-review/mediagramotnist-u-pochatkovi-y-shkoli/>

36. Медіаграмотність. З чого почати. Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles/mediagramotnist-z-chogo-pochaty/>

37. Медіаграмотність: застосувати не можна відмовитись: збірник методичних матеріалів/ відповід. Ред., І.М. Бакаленко. Запоріжжя, 2021. С. 196.

38. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник /Ред.упор. В.Ф.Іванов, О. В. Волошенюк; за науковою редакцією В.В Різуна. – К.: Центр Вільної Преси, 2012. - 352 с.

39. Методика інтеграції в проєкті «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність»: збірник матеріалів / Редкол.: В.Ф Іванов (гол. Ред) [та ін.]. Київ: Академія української преси, IREX, Центр вільної преси, 2022. – 160 с. [Електронний ресурс]. URL : <https://www.aup.com.ua/book-review/zbirnik-materialiv-metodika-integr/>

40. Навчальні програми для 1-4 класів. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-1-4-klasiv>

41. Наумчук В. Українська мова та читання: підручник для 2 класу. Ч1. Тернопіль : Астон, 2019. 144 с.

42. Олійник Л. Хмарні технології як засіб підвищення медіаграмотності педагогів початкової школи. *Збірник статей Восьмої міжнародної науково-методичної конференції «Критичне мислення в епоху токсичного контенту»*. – Київ : Центр Вільної Преси, Академія української

преси, 2020. – 494 с. Режим доступу: https://repository.moippo.mk.ua/upload/02-09-20_93437150.pdf

43. Онищенко І.В. Мотиваційна компетентність як передумова формування мотивації до професійної діяльності в майбутніх учителів початкових класів в умовах інформатизації вищої освіти. Проблеми підготовки сучасного учителя : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини. Умань : Візаві, 2019. Вип. 2 (20). С. 108-116.

44. Онлайн-гра «Медіазнайко». URL : <https://www.aup.com.ua/Game/index.html>

45. Пламар С., Линник О. Впровадження медіазасобів в початковій школі на уроках гуманітарного циклу. Молодий вчений, Вип. 8 (96), 2021. С. 69-73. Режим доступу: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1854>

46. Пономарьова К. І. Реалізація змістових ліній початкового курсу мовно-літературної освіти в 2-му класі. Режим доступу: <http://surl.li/ytdfuu>

47. Пономарьова К. І. Робота з медіапродуктами у процесі навчання української мови в початковій школі. Режим доступу: <https://cutt.ly/s1RdARD>

48. Про Концепцію загальної середньої освіти (12-річна школа). Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v_5-2290-01#Text

49. Про освіту. Закон України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

50. Романова А., Паламар С. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках літературного читання. Молодий вчений, 7 (119), 2023. С. 42-47. Режим доступу: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-7-119-8>

51. Романюк С., Шевчук К. Особливості формування медіаграмотності у закладах вищої освіти. Інфомедійна грамотність – невід’ємна складова навчального процесу закладу вищої освіти: збірник статей / редкол.: В. Ф.

Іванов (голов. ред.) [та ін.]. Київ: Академія української преси, IREX, Центр Вільної преси, 2021. С.316-325.

52. Савченко О. Потенціал нового змісту освіти в контексті формування у молодших школярів медіаграмотності. *Збірник статей Сьомої міжнародної науково-методичної конференції: Сучасний простір медіаграмотності та перспективи його розвитку*. Київ : Центр Вільної Преси, Академія української преси. 2019. С. 186-191.

53. Сеульська декларація про медійну та інформаційну грамотність. ЮНЕСКО, 2020. URL: <https://utrpi.org.ua/seulska-deklaratsiya-pro-medijnu-ta-informatsijnu-gramotnist/>

54. Скрипка О. Засоби формування медіаграмотності молодших школярів в умовах сучасної школи. 2023. Режим доступу: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/30004/1/5_Skrupka.pdf

55. Слижук О. А. Інтеграція інфомедійної грамотності у процес навчання української літератури в 5-6 класах Нової української школи. Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. Педагогічні науки, 1 (1) (349). 2022. С. 193-202. Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730164/>

56. Старагіна І. П. Нова українська школа: методика формування умінь з медіаграмотності на заняттях з предметів мовно-літературної галузі в початковій школі. Навчально-методичний посібник. /І.П. Старагіна / За редакцією О.В. Волошенюк, В.Ф. Іванова – Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2020. – 58 с. https://www.aup.com.ua/uploads/Mova_V_Pochatkovii_Shkoli_AUP_2020.pdf

57. Сходінками української мови. Режим доступу: https://lenamozgova1972.blogspot.com/p/blog-page_20.html

58. Сходінки до медіаграмотності: Програма для загальноосвітніх навчальних закладів 2-4 класів із навчанням українською мовою, а також російською та іншими мовами національних меншин / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України,

Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України, Академія української переси. – К. : АУП, ЦВП, 2014. С. 28. Режим доступу: https://www.aup.com.ua/ml/progr_2_4.pdf

59. Типова освітня програма розроблена під керівництвом О. Я. Савченко 3-4 класи від 12 серпня 2022 року / Міністерство освіти і науки України. Офіц. Вид. Київ: КабМін України, 2022. 107 с. Режим доступу: <http://surl.li/rajkrq>

60. Типова освітня програма розроблена під керівництвом О. Я. Савченко 1-2 класи від 12 серпня 2022 року / Міністерство освіти і науки України. Офіц. Вид. Київ: КабМін України, 2022. 68 с. Режим доступу: <http://surl.li/rcjoeu>

61. Типова освітня програма розроблена під керівництвом Р.Б. Шияна 1-2 класи від 12 серпня 2022 року / Міністерство освіти і науки України. Офіц. Вид. Київ: КабМін України, 2022. 66 с. Режим доступу: <http://surl.li/qehtfn>

62. Типові освітні програми для 3-4 класів НУШ (О. Я. Савченко, Р. Б. Шиян). Режим доступу: <https://nushub.org.ua/resource/typovi-osvitni-programy-dlya-3-4-klasiv-za-red-o-savchenko-ta-r-shyyana/>

63. Ткачова Н. О., Ткачов А.С., Собченко Т.М. Формування інфомедійної грамотності майбутніх учителів засобами педагогічних дисциплін. Освіта та педагогічна наука. 2022. №2 (180). С. 70-81.

64. Українська мова та читання : підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-частинах) / Г.С. Остапенко – Київ : Світич, 2019.

65. Українська мова та читання : Підручник для 2 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) / К. І. Пономарьова. – Київ. : УОВЦ «Оріон», 2019.

66. Українська мова та читання : Підручник для 2 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) / О.Я. Савченко. – Київ. : УОВЦ «Оріон», 2019.

67. Українська мова та читання: підручник для 2 каласу закл. Загал. Серед. Освіти (у 2-х частинах) / О. Л. Іщенко, С. П. Логачевська. – Київ: Літера, ЛТД, 2019. 96 с.

68. Формування лексичної компетентності учнів засобами компютерних ігор у навчанні української мови / О.А. Кучерук // Інформаційні технології і засоби навчання, Т. 63, №1, 2018. С. 47-55. Режим доступу: <http://surl.li/cfrjkd>

69. Чайпеш І. Інфомедійна грамотність як актуальна проблема сучасного освітнього простору: базові поняття. Матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції. 2023. Режим доступу: <http://surl.li/xrnnrs>

70. Черешнюк І.О. Методичні рекомендації використання медіатехнологій в початковій школі. 2016. Режим доступу: <https://www.calameo.com/books/0048936239e7750b3f9fc>

71. Шаргородська Г. В. Завдання для реалізації змістової лінії “Досліджуємо медіа” мовно-літературної освітньої галузі. Портал Всеосвіта. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/zavdannia-dlia-realizatsiia-zmistovoi-linii-doslidzhuemo-media-movno-literaturnoi-osvitnoi-haluzi-798916.html>

72. Шейбе С., Рогоу Ф. Медіаграмотність: підручник для вчителя; переклад з англ. С. дьома; за заг. Редакцією В.Ф. Іванова. О.В. Волошенюк. 2-е видання. Київ : ЦВП, АУП, 2017. С. 319.

73. Шляхи формування навичок інфомедійної грамотності учнів початкових класів у сучасному освітньому середовищі. Режим доступу: <https://medialiteracy.org.ua/shlyahy-formuvannya-navychok-info-medijnoyi-gramotnosti-uchniv-pochatkovykh-klasiv-u-suchasnomu-osvitnomu-seredovyshhi/>

74. Шуневич О. М. Шляхи формування медіаграмотності в процесі навчання учнів української мови. *Український педагогічний журнал*. 2017. №4. С. 103-111.

75. Grizzle, Alton, Wilson, Carolyn, Tuazon, Ramon and others. Media and information literate citizens: think critically, click wisely! Media and information literacy curriculum for educators and learners. Paris: UNESCO Publishing, 2021. P. 403. Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377068> [in English]

76. Ishutina O. Implementing media literacy into the education curriculum of preservice primary school teachers. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти, (13), 2020, 113-121.

77. Kress G. Multimodality: A Social Semiotic Approach to Contemporary Communication. Routledge. 2010.

78. Kucheruk, O., and G. Putjata. Formation of infomedia literacy of ukrainian children at ukrainian language lessons in german schools. Zhytomyr Ivan Franko state university journal. Pedagogical sciences 2 (113) (2023): 245-272. URL: <http://pedagogy.visnyk.zu.edu.ua/article/view/288907>

79. Media and Information Literacy. URL: <https://www.coe.int/en/web/education/digital-transformation>

80. Romaniuk S. Z. Media Literacy in Modern Education: Problems and Achievements of Scholars. Studia Gdańskie. Wizje i rzeczywistość, 2021, Tom XVIII, c.53-70.

81. Romaniuk, S., Vasylyk, M. (2022). Features of the Formation of Students' Media Literacy in the Educational Process of the Modern School. Studia Gdańskie. Wizje i rzeczywistość, XIX, 78-94.

82. Signes C.G. "Language teaching and media literacy", In Ferrer. H. et.al, Teaching English in a Spanish Setting, Valencia, P. 123-136, 2001/

83. UNESCO опублікувала п'ять принципів медійної та інформаційної грамотності, 2017 р. Режим доступу:

<https://ms.detector.media/mediaosvita/post/18453/2017-02-24-yunesko-opublikovala-pyat-pryntsyypiv-mediynoi-ta-informatsiynoi-gramotnosti/>

ДОДАТКИ

Додаток А

**Проект «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність»: шляхи
інтеграції інфомедійної грамотності**

Джерело: Інтеграція інфомедійної грамотності у навчальний процес. Навчально-методичні матеріали проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність». – К. : IREX в Україні, 2019-2020.

**Анкетування «Опитування вчителів початкових класів щодо
інмлементації інфомедійної грамотності молодших школярів під час
вивчення української мови та літератури»**

1. Чи знайомі ви з поняттям «інфомедійна грамотність»?
 - Так, добре знайомий/знайома
 - Частково знайомий/знайома
 - Не знайомий/знайома
2. Як ви розумієте сутність поняття «інфомедійна грамотність»?
3. Чи вважаєте ви важливим впровадження інфомедійної грамотності у процесі навчання української мови та літератури в початкових класах?
 - Так, це дуже важливо
 - Важливо, але не пріоритетно
 - Не бачу в цьому необхідності
 - Важко сказати
4. Які методи навчання ви використовуєте для розвитку інфомедійної грамотності на уроках української мови та літератури? (Можна обрати кілька варіантів)
 - Інтерактивне читання
 - Аналіз текстів
 - Використання мультимедійних ресурсів (відео, аудіо)
 - Проєктні роботи
 - Дискусії та дебати
 - Рольові ігри
 - Інше:
5. Як часто ви використовуєте медіатексти (статті, новини, рекламу) на уроках української мови та літератури для розвитку інфомедійної грамотності учнів?

- Постійно
- Час від часу
- Рідко
- Ніколи

6. Чи відчуваєте ви потребу в додаткових навчальних ресурсах або методичних рекомендаціях для впровадження інфомедійної грамотності у своїй практиці?

- Так, потребую додаткових ресурсів
- Частково, було б корисно мати більше рекомендацій
- Ні, у мене достатньо ресурсів
- Важко сказати

7. Наскільки активно учні вашого класу залучені до обговорень та аналізу медіатекстів на уроках?

- Дуже активно
- Активно, але не всі учні
- Малоактивно
- Практично не залучені

8. Які найбільші виклики ви зустрічаєте під час впровадження інфомедійної грамотності на уроках? (Можна обрати кілька варіантів)

- Нестача навчальних матеріалів
- Відсутність часу на уроках
- Недостатнє технічне забезпечення
- Складність інтеграції у навчальну програму
- Недостатня підготовка учнів
- Інше:

9. Як ви оцінюєте рівень готовності учнів початкових класів до розвитку навичок інфомедійної грамотності?

- Високий
- Середній

- Низький
- Важко сказати

10. З якими цілями ви використовуєте інтернет?

- самоосвіта
- отримання професійної інформації
- спілкування із сім'єю
- відпочинку
- підготовка до уроків
- зв'язок із батьками учнів
- Інше:

11. Чи проходили ви курси підвищення кваліфікації з тематики інфомедійної грамотності?

- Так, неодноразово
- Так, один раз
- Ні, але планую пройти
- Ні, і не планую

12. Чи враховуєте ви під час організації навчального процесу види медіа якими найчастіше користуються ваші учні?

- Так, враховую
- Частково
- Не враховую

13. Які додаткові ресурси або підтримка допомогли б вам ефективніше впроваджувати інфомедійну грамотність на уроках? (Відкрите запитання)

14. Як ви вважаєте, чи достатньо уваги приділяється розвитку інфомедійної грамотності у початковій школі на державному рівні? Аргументуйте свою відповідь.

15. Тут ви можете поділитись власним досвідом інтеграції інформаційної/медійної/інфомедійної грамотності на уроках української мови та літератури. Які методи, форми, засоби та вправи використовуєте.

**Вимоги до роботи з медіатекстом у
Державному стандарті початкової освіти**

Загальні результати навчання	Обов'язкові результати навчання	
	1-2 класи	3-4 класи
Взаємодія з іншими особами усно, сприйняття і використання інформації для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях		
виокремлює інформацію	—	виокремлює необхідну інформацію з різноманітних усних джерел, зокрема медіатекстів, для створення власного висловлювання з конкретною метою
аналізує та інтерпретує усну інформацію	за допомогою вчителя виявляє очевидні ідеї у простих медіатекстах	пояснює зміст і форму медіатекстів, пов'язує, зіставляє із власними спостереженнями, життєвим досвідом, враховує думки інших осіб
оцінює усну інформацію	висловлює думки щодо медіатексту; намагається пояснити свої вподобання; звертається до дорослих за підтвердженням правдивості інформації	висловлює своє ставлення до медіатексту, обґрунтовує думки, зважаючи на власний досвід
використовує вербальні та невербальні засоби під час представлення своїх думок	створює прості медіатексти	обирає вербальні та невербальні засоби спілкування, доречно використовує їх для створення простих медіатекстів відповідно до комунікативної мети

Продовження додатку В

Загальні результати навчання	Обов'язкові результати навчання	
	1-2 класи	3-4 класи
Сприйняття, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів, медіатекстах, її використання для збагачення власного досвіду		
аналізує та інтерпретує текст	визначає тему простого медіатексту	визначає форму і пояснює зміст простих медіатекстів
оцінює текст	висловлює думки щодо простих медіатекстів	описує враження від змісту і форми медіатексту
Висловлювання думок, почуттів та ставлення, взаємодія з іншими особами письмово та в режимі реального часу, дотримання норм літературної мови		
створює письмові висловлювання	створює прості медіатексти за допомогою інших осіб	створює прості медіатексти, використовує різні форми їх презентації
взаємодіє в режимі реального часу	обмінюється короткими письмовими повідомленнями	створює короткі дописи для захищених ресурсів, зокрема <u>вебсайту</u> закладу загальної середньої освіти

Джерело: Сарагіна І. П. Нова українська школа: методика формування умінь з медіаграмотності на заняттях з предметів мовно-літературної галузі у початковій школі. Навчально-методичний посібник. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2020. С. 58.

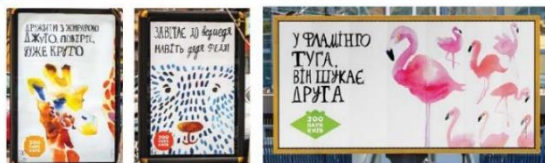
Завдання з підручників

7. Родзинка підготувала рекламу про свій улюблений парк. Прочитай її. Знайди дієслова з переносним значенням.

8. Який папк рекламує Родзинка? Для кого призначена

- Гаджик сфотографував рекламні щити і показав друзям. Розглянь ці світлини. Прочитай написи на щитах.

- Разом з однокласниками дайте відповіді на запитання Гаджика.

1. Що зображено на цих рекламних щитах?
2. Про що йдеться в рекламних текстах.
3. Як думаєш, для чого в місті розмістили ці щити?
4. Чи захотілось тобі побувати в зоопарку?

6. Прочитай рекламний текст. Про що в ньому йдеться? Випиши спонукальні речення.

7. Разом з однокласниками придумайте текст для реклами магазину «Морозиво». Використайте спонукальні речення. Зроби на аркуші паперу рекламу цього магазину. Розмісти на ній утворений текст.

Рис. Г.1.1. Завдання пов'язані з рекламою, подані в підручнику К. Пономарьова, О. Савченко [66,65]

Вчимося слухати і розуміти текст

- ✦ Послухайте казку **Галини Малик «Чому равлик ховається?»** у виконанні авторки. Чи можете за її назвою передбачити, про що в ній розповідається?

<https://bit.ly/2YxnMpT>

Рис. Г.1.2. Завдання пов'язані з аудіозаписами, подані в підручнику К. Пономарьова, О. Савченко [66, 65]

Перегляньте мультфільм «Микита Кожум'яка». Розкажіть про його героїв, використовуючи прикметники.

Спочатку послухай, а потім прочитай українську народну казку «Лисичка і Журавель».

Перегляньте мультфільм і послухайте українську народну жартівливу пісню, яка звучить у ньому.

Яка пісня за настроєм? Що в ній розповідається про Гриця? Яким ви його уявляєте? Яка риса характеру висміюється в пісні? Що ви порадите Грицю?

Рис. Г.1.3. Завдання з підручника С. Дубовик, М. Вашуленко [4]

Міркую, описую, розповідаю...

Ідеї для «письменників»

Склади й запиши записку, SMS своїм близьким, друзям про події, які сталися з тобою.

227. Розгляньте малюнки. Прочитайте діалог дівчаток.

— Марійко, я йду додому, ідемо зі мною!

— Мені потрібно віддати Катрусі книжки, але вона на танцях, — відповіла Марійка. — Що ж робити?

— Напиши їй записку й залиши на парті, — порадила Оленка.

— Дякую за пораду. Я напишу їй SMS.

Склади й запиши записку, SMS своїм близьким або друзям про події, які сталися з тобою.

Рис. Г.1.4. Завдання на створення медіапродуктів з підручника Захарійчук та Н. Богданець-Білоskalенко [17]

Продовження додатку Г

Леся

МОЖНА: спілкуватися, стрибати через скакалку, грати у футбол.

НЕ МОЖНА: битися, лізти на паркан, кидатися різними предметами.

ЯК ПОВЕДІТИСЯ НА ПЕРЕРВІ

МОЖНА: спілкуватися, стрибати через скакалку, грати у футбол, кидатися різними предметами.

НЕ МОЖНА: битися, лізти на паркан.

СКЛАДАЄМО ТЕКСТИ

СТВОРЮЄМО ПЛАКАТИ

- Порівняйте плакати. Зверніть увагу на зміст і оформлення. Які відмінності ви помітили?
- Запишіть, чий плакат вам більше сподобався. Мені сподобався ... Він кращий, тому що ...
- Прочитайте пам'ятку.

ЯК СТВОРИТИ ПЛАКАТ

- Я планую, що має бути на плакаті.
- Я роблю плакат: виділяю заголовки; пишу короткі тексти; пишу чітко, великими буквами; роблю малюнки, які інформують і прикрашають.
- Я перечитую текст. Якщо потрібно — виправляю помилки і доповнюю.

4. Створіть плакат «Як поводитися на уроці». Скористайтеся словами в рамках.

Не перебивати	Не заважати	Поважати інших
Піднімати руку	Уважно слухати	

5. Створіть рекламний плакат або листівку (на вибір) для товару дітей з Гамірного. Використовуйте розповідні, питальні та спонукальні речення. Вони можуть бути окличними і неокличними.

ЯК Я СТВОРЮЮ РЕКЛАМУ

Я думаю: для чого я пишу? (моя мета); для кого я пишу? (хто читатиме).

Пишу найголовніше, короткими реченнями.

Добираю кольори, ілюстрацію.

Перевіряю написане.

2. Прочитайте. Істинними чи хибними є твердження? Доведіть свою думку. Поясніть уживання великої літери.

- На карті показано прогноз на 12 лютого.
- У Львові дощ.
- Над Полтавою безхмарне небо.
- На мешканців Івано-Франківської області чекає сильний сніг.
- На Рівненщині нічна температура $-4\ldots-6$.
- У Сумській області холодніше, ніж у Черкаській.
- У центральній і південній частині України — мінлива хмарність.
- На Волині денна температура буде така сама, як нічна.

Рис. Г.1.5. Завдання з підручника О. Іщенко та С. Логачевської [67]

ГОВОРИМО І СЛУХАЄМО

ДОСЛІДЖУЄМО ГАЗЕТУ

1. Розгляньте фрагменти газети, створеної вашими ровесниками.

ЗНАЙ, ЛЮБИ, БЕРЕНИ 2-В КЛАС № 7 — 9 листопада 2018 року

НАША МОВА

У НОМЕРІ

• ІНТЕРВ'Ю • ВЕСЕЛА НАУКА • ОПИТУВАННЯ • ЦІКАВІ ЗАВДАННЯ • МИ РЕКОМЕНДУЄМО • ВІРШ •

СЛОВО РЕДАКТОРА

Велика буває користь від учіння книжного... Той, хто читає книги, бесідує з Богом або святими мужиками.

Преподобний Нестор-літописець

9 Листопада — ДЕНЬ УКРАЇНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ ТА МОВИ

Звідки ми дізнаємося про далеке минуле? Про нього нам розповідають давні предмети, пам'ятки. А свідки подій розказували про те, що було колись, своїм дітям, онукам. Щоб не забути й не переплутати, найважливіше записували. І починалися ці записи словами: «В літо...». Літо у перекладі з давньоруської мови означає «рік».

З року в рік записували монахи основні події — складали літописи. Кожен давньоруський літописець брав за основу працю свого попередника, доповнював і продовжував її. 9 листопада ми вшановуємо пам'ять найвідомішого давньоруського літописця — Нестора, який жив 1000 років тому. Саме завдяки його «Повісті минулих літ» ми знаємо, «звідки пішла Руська земля».

Підготувала Марія ЗАЛЕВСЬКА

Іван ТИМЧУК

ЩО Б ТАКЕ ЗРОБИТИ, КОЛИ НЕМА РОБОТИ?

КНИЖКУ ПОЧИТАТИ

РЕКОМЕНДУЄ

Оля ПОВХ

Раджу прочитати книжку естонського письменника Ено Рауда «Муфтик, Півчеревичок та Мохобородько». Герої книжки — маленькі чоловічки, з якими трапляються різні кумедні пригоди. Наприклад, вони рятують місто від пацючої зграї з допомогою котячої зграї.

КОНСТРУЮВАТИ

РЕКОМЕНДУЄ

Захар СМАЛЬ

Я дуже люблю будувати моделі з конструктора «Лего». Я вже зробив

павука, драгстера, бойову машину та ін. Коли я був маленький, мене вчив конструювати тато. Тепер ми часто будемо разом. А ще я люблю читати книжки про різну техніку.

ТАНЦЮВАТИ

РЕКОМЕНДУЄ

Ніка ДОРОШЕНКО

Я люблю танцювати. Танець робить людей красивими й сильними. Він поліпшує настрій. А людина в гарному настрої дивиться на світ радісно.

МИ РЕКОМЕНДУЄМО

Можна трохи попоїсти, Трохи подримати, Книжку потім взяти в руки, Трохи почитати.

Олег СКРИПКА український музикант

ГРАТИ В КОМП'ЮТЕРНІ ІГРИ

РЕКОМЕНДУЄ

Олег МАЗУР

Моя улюблена гра — «Майнкрафт». У ній можна з блоків збудувати цілий власний світ — відбудувати корисні копалини, створити місто, приручити вовка. Багато ще чого можна...

- Письмово дайте відповіді на запитання. Як називається газета? / Коли і до якого свята видано газету? Хто такий Нестор? / Скільки рубрик у газеті? / Запишіть їхні назви.
- Підкресліть у відповідях слова з подовженими м'якими приголосними. Поставте наголоси у словах з ненаголошеним [е].

IX. Все пов'язано з усім. Повторення 77

Рис. Г.1.6. Завдання з підручника О. Іщенко та С. Логачевської [67]

Конспекти уроків з української мови та читання

Урок української мови та читання

Тема: Описуємо свій день. Розвиток мовлення.

Мета: навчити дітей складати невелику описову розповідь про свій день за прикладом; формувати у дітей навички зв'язного мовлення та аналізувати прочитаний текст; закріпити знання про дієслово; формувати уявлення про аудіо та фотографії як медіапродукту, вчити створювати власні аудіозаписи; розвивати мислення, пам'ять, увагу, вміння аналізувати, порівнювати, інтерпретувати інформацію; спонукати дітей до відповідей на запитання повними реченнями, узгоджуючи слова у роді числі та відмінку; розвивати вміння добирати слова близькі за звучанням; виховувати бажання пізнання нового.

Обладнання: комп'ютер, qr-код, фотографії, підручник, зошит, презентація, схема «Я досліджую медіа».

Хід заняття

I. Організація класу до уроку.

II Актуалізація знань.

III. Повідомлення теми уроку. Мотивація навчальної діяльності.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Ознайомлення з медіапродуктом (прослуховування аудіозапису)

- На сьогодні я приготувала для вас

медіаповідомлення у вигляді голосового

повідомлення. Яке так часто ми тепер зустрічаємо у меседжерах.

Давайте послухаємо його. Звертайте увагу на

послідовність подій. Щоб його послухати

послухати, відскануйте QR-код і одягніть навушники.

Продовження додатку Д

2. Аналіз та обробка медіаінформації.

- До якого виду медіа відноситься це повідомлення? (Аудіо)
- Слів якої частини мови у голосовому повідомленні є найбільше? Що вони допомагають передати? (Дієслів)
- Куди подруга Софійки ходила після уроків? (На тренування з баскетболу)

3. Вправа на добір зображень на яких зображений уривок із прослуханого медіаповідомлення. Діти мали виконати завдання до вправи працюючи із поданими картинками:

- Вибери серед всіх фотографій створених штучним інтелектом, ті які відображають зміст голосового повідомлення;
- Які фотографії ти не вибрав/-ла? Поясни чому?
- Створи розповідь з описом дня використовуючи фото, які не були обрані.

1

2

3

4

5

6

Продовження додатку Д

7

8

4.Робота з віршем Григорія Фальковича «Приємна зустріч»

Вправа 1, с. 54 підручника.

Слухання вірша Григорія Фальковича «Приємна зустріч».

Йшли. Угледіли. Спинились.
Підійшли. Порозумілись.
Дещо спільне пригадали.
Головами похитали.
Пожурились, повсміхались.
І шляхетно попрощались.
Гарних навчені манер –
Доберман і фокстер'єр.

- Опрацювати вірш допоможе схема зображена на екрані. Дайте відповіді на запитання, рухатись треба за стрілками.

V. Закріплення вивченого. Практична робота.

Створення самостійно медіапродуктів учнями.

Продовження додатку Д

- Зараз кожен попрацює самостійно і запише власний аудіозапис із описом свого дня що минув. Спочатку підготуйте свої друковані зошити із планом для ознайомлення, гаджети та навушники.

- Працюємо за інструкцією. У класі ви почнете, а в дома продовжите та запишіть кінцевий результат.

Вправа 1 зошита.

- Читаємо поради про те, як описати свій день у аудіо щоденнику або другу.

Порадити дітям записати на чернетці події дня, які вони вважають найважливішими. Потім вибрати серед них кілька найголовніших і найцікавіших.

1. Уявіть, що ви ведете щоденник і ввечері пишете про день, що минув. Опишіть свій день, скориставшись порадами.

- Записуйте назву дня тижня, дату/час.
- Розповідайте про найважливіші події.
- Описуйте події по порядку.
- Зазначайте, де відбулася подія.
- Описуйте свої почуття.
- Використовуйте слова **спочатку**, **потім**, **після того**, **насамкінець** тощо.

Інструкція

1. Розблокуй телефон.

2. Натисни на позначку «Диктофон», або використовуючи будь-який інший меседжер «Телеграм», «Вайбер» затисни кнопк уііз значком «Мікрофон» в чаті.

3. Ввімкни диктофон.

4. Зупини запис, натиснувши на ту ж клавішу, або просто відпусти клавішу мікрофон в чаті.

VI. Підсумок уроку.

VII. Домашнє завдання

Урок української мови та читання

Тема: Досліджуємо газету. Розвиток мовлення.

Мета: ознайомити дітей із медіапродуктами – газета та відеоролик; формувати у дітей навички зв'язного мовлення, уміння розповідати про свої враження (почуття та емоції) від змісту прочитаного медіатексту; формувати уміння аналізувати прочитаний текст та зіставляти пережиті під час читання почуття та емоції із власними емоційно-чуттєвим досвідом; формувати уміння аналізувати, порівнювати, оцінювати, інтерпретувати інформацію, що надходить з різних джерел; вчити створювати власні медіатексти; виховувати бажання вчитися та пізнавати світ медіа.

Обладнання: комп'ютер, газети (друковані та електронна), відео «Життя газети», підручник, зошит, презентація, схема «Я досліджую медіа».

Хід заняття

I. Організація класу до уроку.

II Актуалізація знань.

III. Повідомлення теми уроку. Мотивація навчальної діяльності.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Ознайомлення з медіапродуктом: відеоролик.

Перегляд відео «Життя газети» за qr-кодом.

- Яка особливість створення цього відео і чим він відрізняється від мультфільмів?
- Для чого створюється газета?
- Хто збирає матеріал?
- Які етапи роботи потрібно зробити, щоб вийшов випуск газети?

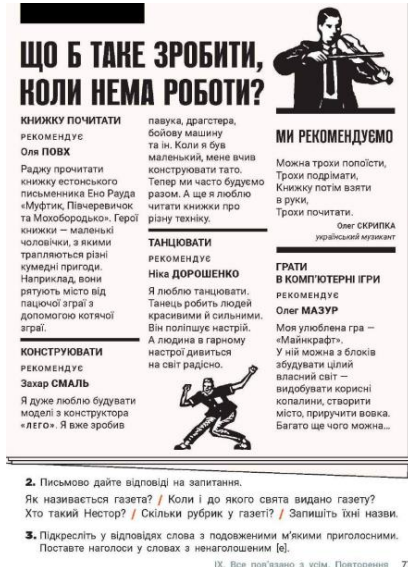
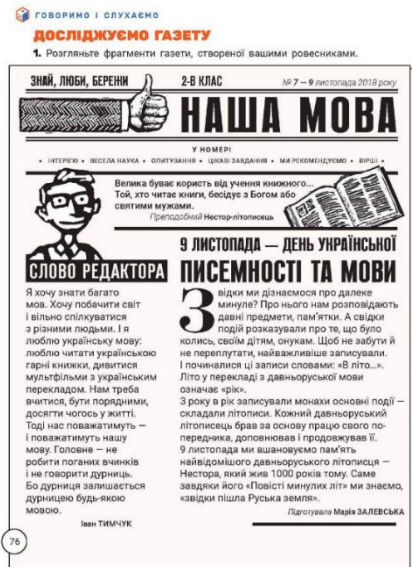
2. Ознайомлення з медіапродуктом: газета. Робота в групах.

Діти розділюються по рядах на групи та розглядають різновиди газет: друкована та електронна.

Завдання: знайти схожі та відмінні риси.

3. Обробка та аналіз медіаінформації.

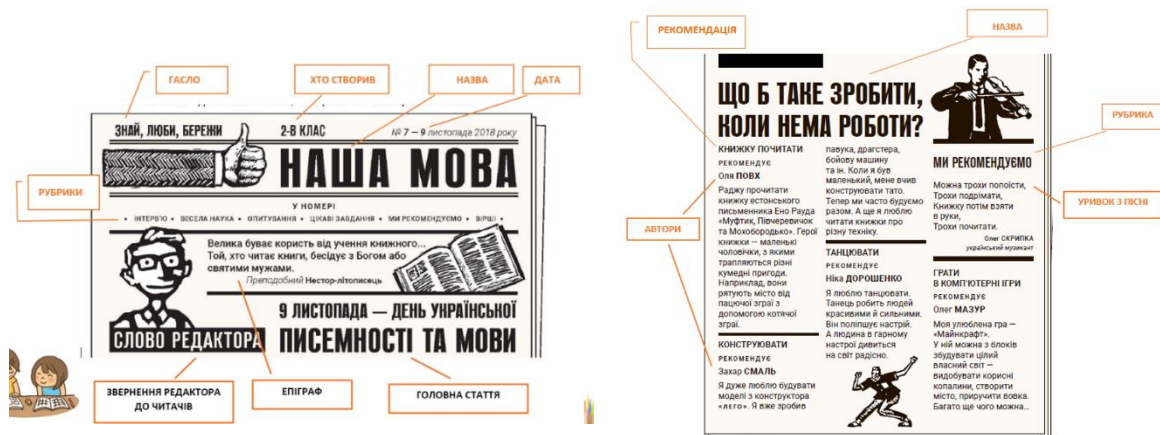
Продовження додатку Д

- Опрацювати газету (медіатекст) допоможе схема зображена на екрані інтерактивної дошки. Дайте відповіді на запитання, рухатись треба за стрілками.

- Знайомство з будовою газети.

Продовження додатку Д

- *Дати відповіді на запитання (використовуючи газету в підручнику):*
 - Як називається газета?
 - Коли видано газету?
 - До якого свята видано газету?
 - Знайдіть гасло. До чого воно закликає?
 - Скільки рубрик у газеті? Прочитайте їхні назви.
 - Знайдіть і прочитайте епіграф. Про що в ньому йдеться?
 - Хто такий Нестор?
- *Відповідь на запитання за текстом.*
 - Як називається головна стаття газети? («9 листопада – День української писемності та мови»).

Перегляд відео «День української писемності та мови»:

<https://www.youtube.com/watch?v=vTtfzL-SyGg>

- Як ми дізнаємося про далеке минуле?
- А які ще джерела інформації про минуле ви знаєте?
- Як перекладається з давньоруської мови слово «літо»? (навести слова, у яких це значення збереглося, як-от *двадцятилітній, століття*).
- Хто такі літописці?
- Кого ми вшановуємо 9 листопада?
- Скільки років тому жив Нестор?

24 травня відзначають «День слов'янської писемності і культури» та вшановують пам'ять святих Кирила і Мефодія, які створили слов'янську абетку (алфавіт).

- *Визначення головної думки тексту.*

Завдання: прочитати «Слово редактора».

- З якими думками редактора ви погоджуєтесь? Зачитайте речення, які виражають і вашу думку.

Продовження додатку Д

- Коли, на думку редактора, поважатимуть нашу мову?
- А що, на вашу думку, треба робити, щоб поважали нашу мову? Яка головна думка тексту?

V. Закріплення вивченого. Практична робота.

Створення власних медіатекстів учнями.

Завдання: уявити себе журналістами та підготувати матеріал для рубрики «Ми рекомендуємо».

Кількома реченнями відповісти на питання «Що б таке зробити, коли нема роботи?». А опісля презентувати свої роботи.

VI. Підсумок уроку.**VII. Домашнє завдання**

Урок української мови та читання

Тема: Англійська народна казка «Троє поросят» та казка Джона Сьєжки «Правдива історія про трьох поросят». Порівняння казок.

Мета: ознайомити дітей із медіапродуктами – мультфільм та аудіоказка; формування уміння розрізняти різні види медіапродуктів; формувати у дітей навички зв'язного мовлення, уміння розповідати про свої враження (почуття та емоції) від змісту прочитаного медіатексту; формувати уміння аналізувати прочитаний, послуханий текст та зіставляти пережиті під час читання почуття та емоції із власним емоційно-чуттєвим досвідом; формувати уміння критично оцінювати вчинки персонажів на основі змісту тексту та власного досвіду; формувати вміння аналізувати, порівнювати, оцінювати, інтерпретувати схожу інформацію, що приходить з різних джерел у вигляді різних медіапродуктів; вчити створювати власні медіапродукти – плакати, ілюстрації із змістом; виховувати бажання вчитися та пізнавати світ медіа.

Обладнання: комп'ютер, проектор чи інтерактивна дошка, підручник, листки А4; презентація.

Хід заняття

I. Організація класу до уроку.

II. Актуалізація опорних знань.

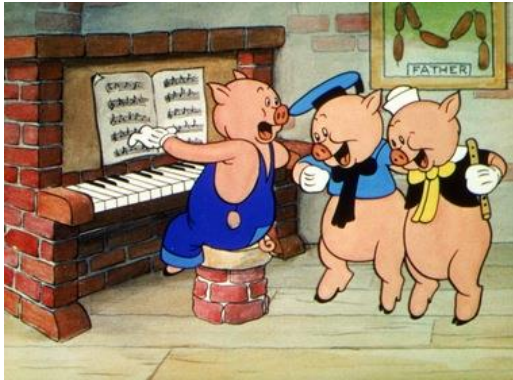
III. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

1. Знайомство із медіапродуктами та ілюстраціями.

Використовуючи слайд презентації показати ілюстрації та фото із мультфільму, за якою діти мають відгадати назву казки та відповісти яке із зображень (1-4) відповідає таким медіа продуктам: мультфільм, електронна книжка, зображення згенероване ШІ за запитом людини, відео у ютубі з лялькової вистави.

Продовження додатку Д

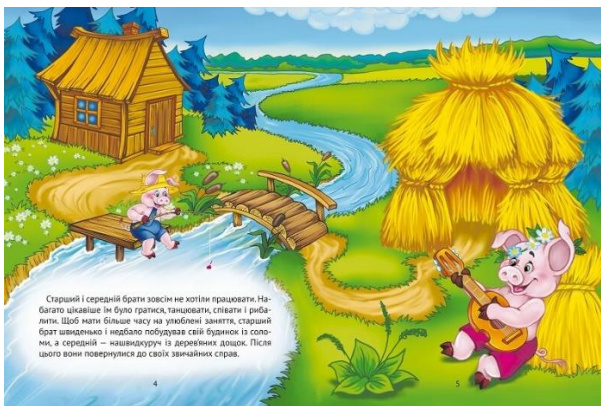
Повідомити, що діти познайомляться з англійською народною казкою «Троє

1

2

3

4

поросят» та книжкою американського письменника Джона Сьєжки «Правдива історія про трьох поросят».

Діти, звичайно, знають історію про трьох поросят – але в переказі все ж трохи відрізняється від оригінальної казки.

- Дітки, а давайте хтось із вас коротко розповість про відомі їм події, щоб потім побачити відмінності між переказом, казкою та авторським оповіданням.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. *Ознайомлення з медіапродуктом: мультфільм.* Дослідження мультфільму «Троє поросят», який створили за переказом.

Посилання: <https://youtu.be/aA27Rfjv0mc>

- Відповіді на запитання за мультфільмом: «Як називається мультфільм? Про кого він? Хто головний герой чи герої? Чого вони прагнуть? Як досягли бажаного? Чи зразу це сталося? Чому так? Який у наших героїв характер? Яка у мультфільмі музика?».

Вправа «Стопкадр». Обговорення кожної окремої сюжетної ситуації.

2. *Ознайомлення з медіапродуктом: аудіозапис.*

Прослуховування англійської народної казки:

<https://www.youtube.com/watch?v=MSgdZsLqyuw&t=78s>

- Чи відрізняється ця казка від тої, яку ви знали та мультфільма який переглянули? Чим?

Переказ казки та оригінал казки. Переказ не завжди може мати достовірну інформацію в порівнянні з оригіналом.

Оригінал казки може бути авторський або складений народом. Під час переказу автор старається передати зміст оригінального тексту у своїх власних словах, через це він може відрізнитись, змінюватись людиною під час переказу оригіналу казки.

- *Відповіді на запитання за аудіоказкою.*

- Чому розвалюються будинки перших двох поросят? Пригадайте, що для цього робить і що говорить вовк. Якими словами ви б описали вовка? Чому?

- Якими постають поросята в казці?

- *Заповнення карти казки (зошит, вправа 1, с. 56).*

Карту заповнюють після колективного обговорення.

Щодо пункту «На чиєму боці оповідач»: запитати, хто є автором казки; кому співчуває народ, кого засуджує – і чому.

3. *Знайомство з казкою «Правдива історія трьох поросят».*

Варіанти:

Читання вчителем або учнями

Слухання аудіо за [посиланням](#) або QR-кодом.

Перегляд відео https://youtu.be/x0LEheQU5nk?si=r79IGOMdGz7I_eg7

- Чим відрізняється ця авторська казка від народної?

4. *Аналізуємо казку. Відповіді на запитання.*

- Хто розповідає історію?
- Що Олесь говорить про Великого Страшного Вовка? (комусь було вигідно зробити з нього Великого Страшного Вовка)
- Як вовк Олесь ставиться до казки про трьох поросят? (та історія – брехня)
- Яка проблема виникла у вовка Олеся? Як він збирався її вирішити?
- Що сталося з Першою Свинею? Чому? Хто винен, на думку вовка Олеся?
- Якими постають поросята в казці?
- Чому розвалюються будинки перших двох поросят? (через те, що вовк чхає, у нього нежить).
- Олесь не вважає себе Великим Страшним Вовком. Чому? Наведіть докази.
- А тепер спробуємо довести, що Олександр є Великим Страшним Вовком.
- Отже, ми зібрали докази для двох думок. Тож є Олесь Великим Страшним Вовком чи ні? (Діти можуть давати різні відповіді; звернути увагу на те, що про ту саму подію можна розповісти по-різному, якщо наголошувати на різних речах; звернутися до досвіду дітей – чи траплялося таке, що про якусь подію, здебільшого конфлікт – на майданчику чи в класі – розповідали

Продовження додатку Д

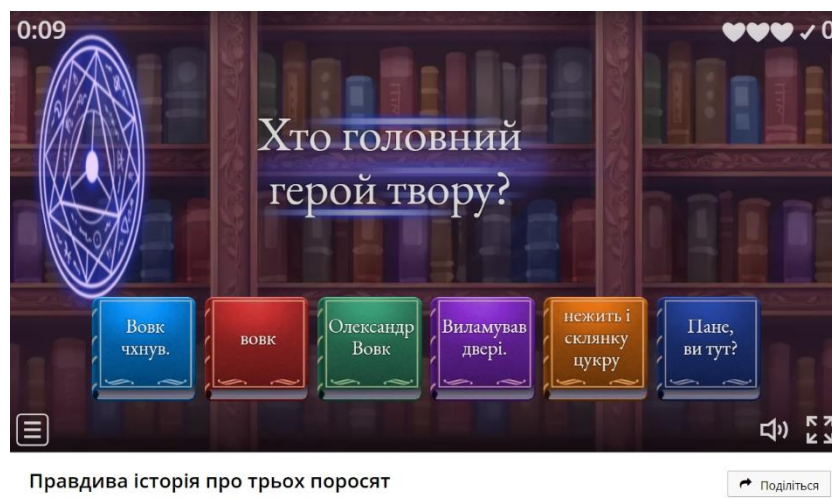
по-різному? Чи траплялося вам не погоджуватися із чиеюсь розповіддю про подію? Що робити, якщо є дві версії події?)

- Чию думку ви вважаєте правильною – вовка чи журналістів? Яку версію подій ви вважаєте правдою? Чому? Чи можна перевірити правдивість версій? Як?
- Розгляньте малюнки в підручнику – кого там зображено? Ким є поліцейський, журналіст? Чи змінилося би щось, якби вони були вовками?
- Чому вовку Олесю не повірили? Чи повірили би, що він не хотів нікого вбивати, якби він був свинею?

V. Закріплення вивченого.

1. Виконання вправи у Wordwall.

- Щоб перевірити наскільки добре ви зрозуміли та запам'ятали зміст казки ми пограємо у гру. Відскануйте кожен QR-код і виконайте завдання (<https://wordwall.net/resource/78602693>).

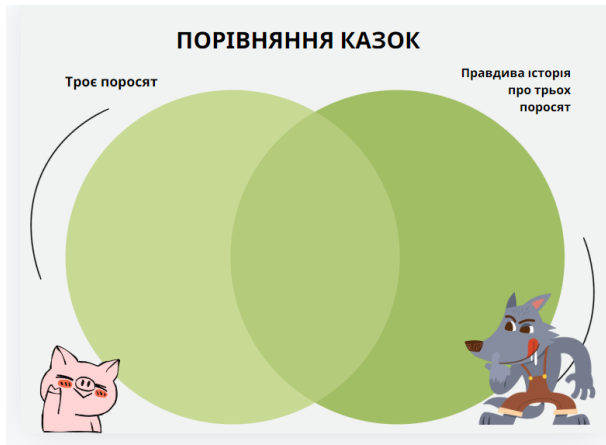

Завдання також можна виконувати колективно.

2. Створення діаграми Вена. Порівняння казок.
Колективна робота на платформі Canva.

Продовження додатку Д

VI. Творча робота.

Діти отримують завдання: 4 варіанти творчої роботи на вибір учнів.

1. Створення ілюстрації з підписом із казки.
2. Створення плаката з вимогою покарати вовка.
3. Створення плаката на захист вовка.
4. Створення реклами книжки.

На завершення діти прикріплюють роботи на дошку та презентують.

VII. Підсумок уроку.**VIII. Домашнє завдання.**